

F. J. [unclear]

Donnell

J. v. VONDELS
A D A M

I N
BALLINGSCHAP,

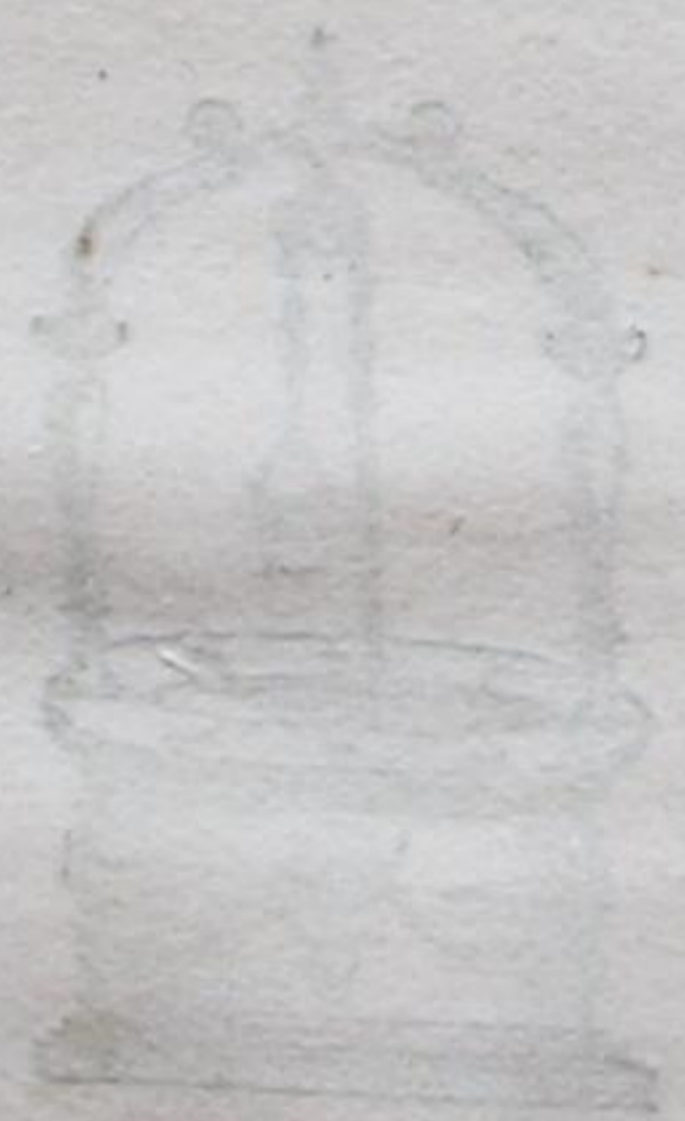
O F
Aller treurspeelen treurspel.

*PRIMA MALORUM
CAUSA.*

AMSTERDAM,
Voor de weduwe van ABRAHAM de WEES, op den
Middeldam, M. DC. LXIV.

J. V. VONDEL'S
M A D A
IN
DALLINGSCHEP
OF
Alles neupbeelen neupbeel.
PRIMA MAIORUM
CAUSA

LA MISTRE D'AM...
pour de veduwe van ARABIAN de W...
Middelburg, in de L...
1717

A E N D E

*Kunstabeminnende heeren vaders van
het oudemannenhuys en weeshuis, voor-
standers van het recht gebruik der
tooneelspeelen.*

U zal het tooneel met recht een
toestel van boschloof en spelonck-
schaduwe, naer zijnen oorsprong-
kelijken naem *νεμεν*, eischen, ge-
lijk het van overouts in Grieken,
eerst onder herders, die op het lant,
in de schaduwe der boomen, hun-
ne veltlieden, om eenen bock, by
beurte opzongen, welck zanggebruick allengs van het
platte lant in de steden overgevoert wert, daer men d'ou-
de Sater [een schimpspel, entlijk afgeschafft] in de lom-
mer van eene spelonck en laen en prieel, by de spring-
ader van eene levendige bron, vertoonde, van welck ver-
toonnen de Nederduitschen den naem van hun tooneel ont-
leenen, en niet van een tonneel, gelijk of men de speel-
stellaecke eerst op tonnen boude. Niemandt kreucke om
dit toestel van het paradijstoonneel zijn voorhoofd, nochte
werde out en grijs voor den tijt van schrick en verbaest-
heit: want d'aenschouwer zal geene dertele saters en gei-
le boxvoeten met moedernaecte nymfen zien huppe-
len, neen zeker: en om de naeugezotten kort uit den

droom te helpen, men zal het paradijstoonel zien ge-
bootseert naer het paradijs, van den oppersten en eersten
hovenier, in het oosten, aen d'Eufraet geplant, tot een
Iustprieel, en gezegent verblijf voor Adam en Eva, die
hier, in het zuivere gewaet van onnozelheit en Erfrecht-
vaerdigheit, met engelen, aertsengelen en hemelsche
geesten verkeerende, op hunne bruiloft den allerhoogh-
ste, die hen te zamen vœghde, eenen hemeldans toe-
danffen. Toen Lucifer voorheene de Godtheit naer de
kroon stack, was het tooneel louter hemel: nu is het enc-
kel paradijs, daer d'erfvyant van Godt en het mensche-
lijck geslacht heimelijck uit den afgront opdondert, om
d'eerste bruiloftstaetsi te steuren, door de hofslang, waer-
om wy met recht mogen roepen:

O pueri, fugite hinc: latet anguis in herbâ:

O jeughdigh paer, verzieet u ras:

De paradijslang schuilt in 't gras.

Doch het is vergeefs gewaerschuwt: de bezete slang zal
het helsche vergift der hoovaerdye in hunne harten schie-
ten, onder deze woorden: *Gy zult Goden gelycken, goet en
quaet weeten*; en de vrolijcke bruiloftszang wil verande-
ren in eene droeve rouklaghte, hun geluckzaligh leven,
naulijx begonnen, in eene bittere armoede, en eeuwige
ballingschap, buiten het paradijs, en versteecken van de
vrucht des levens. Het dochtme niet onstichtigh maer
leerachtigh Adams ballingschap, het treurspel aller treur-
speelen, tooneelwijs t'ontvouwen, naer het voorbeeld
van

van wijlen, onsterflijcker gedachtenisse, zijne Exelentie
Huigh de Groot, gezant der kroone en koninginne van
Sweden, die, naulijx over de grens van zijne kintsheit ge-
treden, deze stof in Latijn heerlijck aen den dagh broght,
en door dit proeffstuck zoo vroegh voorspelde wat men
namaels te verwachten hadde van hem, wiens naem De
Groot zoo lofsijck met de daet overeen komt. Indien
d'aenschouwers, na het speelen, met een vrolijck hant-
geklap eenstemmigh toonen dat hun dit behaeght, zul-
lenwe deze moeite niet qualijck bestet achten, en on-
dertusschen den kunstbeminnenden heeren vaderen der
godtshuizen het hanthaven van 't recht gebruyck der too-
neelspeelen, ter eere van stadt en burgerye, bevolen lae-
ren.

Uwe E. E. dienstwillige

J. v. VONDEL.

A 3

BE-

B E R E C H T

Betreffende den staet van den eersten mensche, voor en na den val, en eenige omstandigheden omtrent deze stof.

En overvnde historischildery, van eenen doorluchtigen Apelles getekent en geschildert, en in alle deelen volkomen, zulk dat'er niet aen ontbreekt, nochte in 't wel-schicken, tekemen, en schilderen der beelden, elck op kan-ne plaats, naer de gelyckmaetigheit der leden, nochte in het leggen der verwen, nochte aen naeckten en gekleeden, nochte aen het uibeclien der loertstoghten, nochte cieraeden, en alle an-dere omstandigheden, van de kunst vereyscht; zoodanige eene historischildery is maghtigh d'ogen en aendacht des rechtshapen kenners en kunstbeminners te bekooren en ontvoucken, in het overzaet bespiegelen van dit goddelijcke wonderwerck: want hoe d'aenschouwer hier langer op blyft starvozen, en dit naekteriger beziet en doorziet, hoe by alijt hier meer in vint dat bespiegelen waerdigh is, en verwonderinge haert, naerdien alle dingen hier vast staen, naer den eisch der natuure volbrucht en uitgeroert, en het eene het andere niet bezwijckt: Eveneens ontvout zich de heilige leer der overvnde katholijcke waerheit, gegront op de getuighenissen der profeten en apostelen, en heilige vaderen: want de wyl de Kerck vanden heiligen Geest onselbaer geregeert wort, en niet recht alleen dien tijtel viert, datze is **DE KOLOM EN GRONT-VEST DER WAERHEIT**, zoo kan in haere leere niets gevonden worden, het welck onzuiver is, gelyck d'ontvoomschen zelfs haer dat recht en deze eer toestaen, gedaurende d'eerste vier of vyf achteren volgende eeuwen, sedert het jier der verlossinge. Onder andere leerstukken, by haer geloof en staetvastigh verdedicht, is dat van den staet van den eersten mensche, voor en na den val, gewichtigh en van overgroot belang, dewyl dit, recht opgevat en verstaen, dient tot een grontvest van andere leerstukken, hier op gebout, en ter eeuwige zaligheit voortwendigh, dies zal het niet onmenslijgh zyn den paradyshandel, 200

voor het afschudden van het paradystontel, beknopt en godtverachtigh t'overweegen.

De Schepper aller dingen schiep Adam naer zyn beels, heilig, wys, rechtwaerdigh, oprecht, en volkomen. Deze volkomenheit, waermede hy geschapen was, en zonder welke gawe wy menschen, na Adams val, geboren worden, bestont in eene overnatuurlycke sckenckaeijde: want de mensch, natuurlyck uit vleesch en geest bestaende, en hierom, naer zyne natuure, ten deele met dieren, ten deele met engelen in gemeenschap getreden, heit, ten opzicht van het vleesch, en de gemeenschap met de dieren, eenighzins over tot het goet des lichams en der zinnen, waertoe geneegenheit en zinnen hem dryven: ten opzicht van den geest, en zyne gemeenschap met engelen, heit hy over naer het geestelijcke en verstaenbare goet, waertoe verstant en wil hem dryven. Uit deze verscheidenheit of strydighheit van overbellen rijst in eenen zelve mensche een zeker strijt, en uit dien strijt en onderlinge worstelinge een gewelinge bezwaernis en kachelijckheit van zich wel te draegen, naerdien d'een overbellinge d'andere hindert en tegenstaet.

De goddelijcke voorzienigheit, om, in den beginne der scheppinge, een geneesmiddel te vinden voor de ziekte van 's menschen quijnende natuure, uit den aert der stoffe gesproten, beschauck den mensch met eenehandte uitmuntende gawe van Erfrechtwaerdigheit, waermede, als met eenen gouden toorn, het meerder het minder deel moght intoumen, en het meerder deel in gehoorzaamheit onder Gods lichtelijck ingetoomt worden. Aldus luisterde het vleesch naer den geest, om tegens zynen wil niet uit te spatten, ten waere de geest tegens Godt quaeem in te spannen: evenwel stont het in de magt van den geest tegens Godt in te spannen of niet.

Dat deze volkomenheit van den eersten mensche overnatuurlyck, of hem deze overnatuurlycke gawe, gelyck een gulde haer vest, geschoncken was, blyckt uit de getuighenissen der heilige boecken en oude leeraeren. De koninglycke profet beschryft het scheppen des menschen aldus: Wat is de mensch datge hem gedenckt, of 's menschen zoon datge hem bezoect? gy verminderde hem luttel min dan d'engelen, gekroont met heerlijckheit en eere, en gestelt over de wercken van uwe hant. Adams heerlijckheit en val wort beschreven in eenen anderen harpzang: Toen de mensch in eere was verstant by het niet,

niet, wert by het redenlooze vee geleken, en is het gelijk geworden.

Hier uit blijkt dat d'eerste mensch met overnatuurlijke gaven geciert was, dewyl de profet met verwonderinge bespiegelt dat de mensch bykans met de natuure der engelen gelijk staet: ten tweeden, dat hy d'andere gaven, den eersten mensche in den beginne geschoncken, noemt heerlijkheit en eer, die ongetwifelt iet uitwendighs, en hem bygevoeght betekenen. Zoo zeght oock Ecclesiasticus: Godt schiep den mensch van aerde, en bekleede hem naer zijnen aerdt met deught. Hier ziet het scheppen op de natuur; het kleet der deught op de bygevoeghde gaven. Hier op ziet oock Christus gebloemt verhael van den mensche, onder moordenaars gevallen, eerst van zyn kleet geplondert, toen vol wonden geslagen; daer men met den naem van het kleet verstaet hoe d'eerste mensch van zijne overnatuurlijke gaven berooft, de natuur des menschen, na het plonderen, vol wonden geslagen wert. De Heilige Outvaders bestemen deze zetrede. Sint Jan Guldemont zeght dat Adam en Eva, hoewelze naeckt waren, nochtans door d'Erfrechtvaerdigheid niet naeckt stonden: Want (zeght hy) zy waren met eene heerlijkheit, van boven komende, bekleet. Hier blijkt hunne Erfrechtvaerdigheid, by een kleet geleken, dat van boven daelde, op dat we verstaen mogen hoe deze niet sproot uit de beginsselen der natuure, maer boven den staet der natuure, onzen eersten ouderen geschoncken wert. Sint Ambroos zeght: Adam was niet naeckt, toen onnozelheit hem bekleede. De zelve bevestigt dit elders aldus: Adam was, voor zijn overtreden, met een gewaet van deughden bekleet, maer door het overtreden, gelijk uitgeplondert, zaghi zijne naecktheit, dewyl hy het aengetogen gewaet verloren hadde. Dit zonden wy breeder met reden stercken, maer vermijden de langkheit. Ondertusschen ontschuldigt dit gewaet der Erfrechtvaerdigheid, als in 't voorbygaen, ons treurtooneel, daer Adam en Eva niet naeckt, maer met een zuiver kleet van deught en onnozelheit te voorschyn komen. Oock vloeien de heilige screcken, die op zulck een geestelyck kleet staet: gelijk ook de gelijkenis van den bruilofsgast zonder bruilofskleet, by Christus ingevocrt, en het seestgewaet, den verloren zone aengetogen. Paulus zeght:

zeght: treckt den heer Jesus Christus aen: elders: is't dat wy niet naeckt maer bekleet gevonden worden: elders: wy willen niet ontkleet maer overkleet worden. Sint Jan gedenckt de vrou met de zonne bekleet: elders de witte zijde, betekenende de rechtvaerdigheid der Heiligen. Hy raet de naecktheit met witte kleederen te decken, en vertoont ons zeven engelen, bekleet met zuiver lynwaet, omgort met goude gordelen. De bruid bekleet hy met sijn lynwaet, de rechtvaerdigheid der Heiligen. laet ons voortgaen.

Adam en Eva, dus heerlijk met deze overnatuurlijke gave der Erfrechtvaerdigheid begenadicht, leidden een geluckzaligh leven naer lichaem en ziel, geene steurnis onderworpen, en opgetogen in geestelycke wellusten van hemelsche bespiegelingen, gelijk Godts hutsgenooten. De groote Gregorius zeght dat de mensch in den paradijze gewoon was met Gode in gespreck te treden, en door eene inwendige zuiverheit en heerlijk gezicht met hemelsche geesten te verkeeren.

Maer gelijk'er buiten den eeuwigen Godt niet bestandighs is, en zelf een groot deel der engelen in den hemel niet genoegden met het lot hun toegeleit, en boven het peil, hun van d'Almogentheit gestelt, bestonden te steigeren, waerom zy van Godt buiten het hemelsche paradijs geslooten werden: zoo ging' het op d'aarde, daer d'erfvyant des menschelijken geslachts listigh toeleide, om door de hofslang, van hem bezeten, eerst de vrou, en door de vrou den man te bekooren tot het overtreden van Godts gebodt, het welck endelyck den Satan geluckte. De gemelde Gregorius zeght: Toen Adam de Godtheit ontviel, waer van zijn hart gepropt was, bezweeck het licht des verstants, en alle blijchap, in den paradijze genoten. Moses zeght: d'oogen van hun beide werden geopent, en kennende datze naeckt waren, vlochten vjgebladers. Hier openbaert zich de Herkentenis van dit jammerlycke treurspel aller treurspeelen, waer op datelyck volghet de schrickelycke Overgangk van hun geluck in eene Ilias van ontelbaere rampzaligheden naer lichaem en ziel, voortgevloeit over henen alle hunne nakomelingen, spruitende uit het verlies der Erfrechtvaerdigheid, door het overtreden van het gebodt des Alderhooghsten. De Katholycke Kerck, zeght van wijlen heer Vossius, in zijne Pelagiaensche historie, heeft altijt geoordeelt, dat Adams eerste zonde, door Godts rechtvaerdigh oordeel, allen

B

zinnen

zijnen nakomelingen toegerekent wert, en wy, uit kracht van dit oordeel, verſteken van Erfrechtvaerdigheid, de gewiſſe doot en afgeſcheidenheit van God onderworpen zijn. *Apoſtel Paulus zeght: Gelyck door eenen menſch de zonde ter weerelt quam, en door de zonde de doot, zoo is oock de doot over alle menſchen gekomen, in wien zy alle zondigen. elders, Gelyck door de miſdaet van eenen de verdoenis over alle menſchen quam &c. De zelve zeght elders, dat we uit der natuure kinders van toren, dat is Gods toren onderworpen zijn.*

Tegens deze ontwiffelbaere waerheit der erfzonde en ſtraffſchuld van Adam en het gantsche menſchelyck geſlacht, op de heilige boecken en getuigheniſſen der oude vaderen gegront, en in d'eerſte dryhondert jaeren, en ſedert doorgaens in Europe, Aſie, en Afrika van ooſterſche en weſterſche kercken bezegelt en vaſt geſtelt, kante zich Pelagius, een Schot, en Kloosterbroeder, geregelt en ingetogen van wandel, het welck zijne dwaclinge te grooter nadruk gaf, by menſchen meer voorzien met de ſimpelheit der duiwe, dan met de voorzichtigheit der ſlange. Hy, die in dry boecken de Heilheilige Dryeenigheit verdadighde, openbaerde zich, omtrent vierhondert jaeren na het jaer der verloſſinge, in Afrika, toen Rome en Italje van de Gotten overgerompelt werden, het welck hem kans en gelegenheit gaf om ſtouter het onkruid alom onder de tarwe te zaaien, en de zielen met zynen bedriegelycken angel en lockaes te vangen; want, gelyck het ſpreeckwoort luit, in troubel water is het goet viſſchen. Pelagius was loos en doortrapt van aert, veranderde menighmael van verblyf, en leerde, zoo Hieronymus zeght, heimelyck het gene hy in 't openbaer lochende. Zes en meer kerkelycke vergaderingen zweetten, om den inbreuck en kancker van zynen valsche leeringe te keeren, namelyck dry te Karthago, een Diospolitaenſch, een Milevitaenſch, een Araufikaenſch, zonder meer andere te noemen. Zyn aenhang beſchimpte reuckeloos en lichtvaerdigh de jammerklaght der vrouwen, in arbeit en baerens noot, kermende: och hadde Adam noit in den appel gebeten! &c. gelyck de voeſter in Euripides Medea klaeght: Och had noit 't eerſte ſchip door Cyaneefche rotſen, Naer 't lant van Kolchis heen, het zeegevaer gaen trotsen, En noit de ſcherpe bijl, in 't bosch van Pelion, Den pijn gevelt, op dat men Argo bouwen kon. Maer gelyck d'eerſte ſchakel van dwaclinge veele andere ſchakels, en een lange

lange keten van dwaelingen naſleept, zooging het hiermede oock: want uit kracht van het lochenen der erfzonde ſtelde Pelagius der nakomelingen miſdaet alleen in 't navolgen van Adams voorbeeld, achte dat Adams miſdaet Adam alleen en niemant anders quietſte, de natuur geen erfgebrek gevoelde, maer elck voortgeteelt wert in dien ſtaet van volkomenheit, waerin Adam voor den val ſont. Hy cordeelde de doot uit de nootwendigheit der natuure te ſpruiten, en niet by ſchuld der ouden over het gantsche menſchelyck geſlacht te vloeden, en Adam zelf, ſchoon hy noit het geboot overtradt, moſt ſterven: veel min ſont hy toe dat wy door Adams miſdaet den eeuwigen doot verdienden, waer uit hy beſloot dat de kinders niet behoeven gedoopt te worden, niet tegenſtaend de geheele Kerck de nootwendigheit des doops vaſt ſtelde uit Christus woorden: Ten zy iemant wedergeboren werde uit wateren den H. Geest, zoo kan hy in Godts rijk niet komen. Pelagius, om geene erfmiſdaet toe te ſtaen, en te bekennen dat wy in reatu, gelyck de Latynen zeggen, dat is, ſtraffſchuldigh geboren worden, ontkende ſtoutelyck dat door den doop de vleck van erfmiſdaet der kinderen afgewafſchen, en zy door dit waſchbadt der wedergeboorte, uit de maght der duifterniſſe, in het licht van Gods rijk overgevoert worden. Hier by beruſte het niet, maer men trat tot het geſchil van de nootwendigheit des invloets der genade van den H. Geest, en het vermogen van den vryen wille des menſchen, en van de natuure. Pelagius ontkende de nootwendigheit der genade, tegens het gevoelen der Griexe en Latynſche vaderen en geheele Kercke, en, om zynne dwaclinge te bewimpelen, verſont alleen hier by de natuurlycke gaven, zonder welke wy niets vermogen te wercken, doch wanckelde ondertuſſchen wel viermael in zynne drift, en hiel geenen eenparigen voet. De rechtzinnige leeraers dreven tegens hem dat hy door deze drift de natuur, die gekrenckt was, te hoogh zette, en de genade ontluiſterde: dat de vrye wil en de leer der wet, gelyck hy leerde niet genoegh waren, maer boven deze d'invloet der genade vereiſcht wort. Pelagius lette luttel dat Christus den H. Geest beloofte den geenen die hem aenroepen, en door d'instellinge der heilige Geheimnistecken de zwackheit der natuure noedig achte 't onderſtuten, en de Geheimnistecken hierom met recht van d'oude vaderen genoemt worden vaten der genade, en wercktuigen van 's menſchen rechtvaerdiginge: immers hy droeg zich hierin zondamigh dat Vincent Lirinenzer met recht van hem getuight: Niemant heeft voor dien heiloozen Pelagius zich zulk eene kracht

van vryen wille durven aanmeeten, dat hy hier toe in het goet, tot elck byzonder werk, Godts genade niet nootwendig achte. *Het orakel der waerheit wederspreekt hem met deze uitgedruckte woorden: Zonder my kunt gy niet bedrijven: en Paulus zeght dat Godt in ons werkt het willen en volbrengen. Doch om ons niet dieper te dompeelen in de baringen der geschillen, by hem verweckt, en deze wijtloopentheit hier niet voeght, willen wy dit afkorten, en ondertusschen ons, naer den raet des gemelden Livinenzers, houden aen het geene Dat overal, dat altijd, en van allen geloof wert.*

I N H O U D T.

Godt stelde Adam en Eva in den paradijze, huwdeze te zamen, en geboodtze by straffe des doots niet te eeten van den boom der kennis van goet en quaet: maer de hoflang, listiger dan alle dieren, en van den satan bezeten, bekoorde eerst Eva de verbode vrucht te smaecten, en door Eva haeren man. Toen zagenze eerst uit hunne oogen, en kennende hunne naecktheit [want zy stonden beide van het kleet der onnozelheit en Erfrechtvaardigheid berooft,] vlochten vijgebladers om zich te bedecken. Ondertusschen verscheen het streng gerecht des Allerhooghsten, en bestrafteze die, zich te vergeefs, d'een na d'ander ontschuldigende, ter straffe verwezen, en uit den paradijze in ballingschap gedreven werden.

Het treurtooneel is in den paradijze. Het treurspel begint voor den morgenstont, en endicht met den avontstont.

P E R S O N A E D J E N.

LUCIFER. *Vorst des afgronts.*
ADAM.
EVA.
REY van WACHTENGELN.
GABRIEL. }
RAFAEL. } *Aertsengelen.*
MICHAEL. }
ASMODE. }
BELIAL. } *Helsche geesten.*
URIEL. *Gerechtsengel.*

A D A M

A D A M

In

B A L L I N G S C H A P.

E E R S T E B E D R Y F.

Lucifer.

Ick, eerst geheilicht om de kroon van 't licht te spannen,
En nu van 't eeuwigh licht in duisternis gebannen,
Koomte uit den zwavelpoel opdondren van beneen,
En, zonder mijnen ban en banpael t'overtreên,

Hier boven spoocken: want hoe gruwzaam en verwaten
d'Erfvyant my misschiep, noch wortme toegelaeten
Met u, mijn Hellaer, gedaghvaert hier ter vlugt,
Te heerschen over zee, het aerdtrijck, en de lucht.
Dat past den grootvorst van de weerelt, en zijn 'luister,
Afkeerigh van den dagh, en krachtiger by duister:
Waerom hy oock den nacht tot dezen optoght kiest:
En schoon de nanacht nu allengs het velt verliest,
Noch kan de haeter van het licht in schaduw duicken,
Van nachtsponck, of haegh, of lustbosch, boom en struicken:
Waer ben ik hier? men hoort den schellen nachtegael,
Den voorbo van de zonne en heldren morgenstrael.
'k Hoor levenwecker met een morgenkoelte opkomen,
En lieflijk klateren door klatergout en boomen.
Men hoort vier sprongen uit een bron en waterval
Van eenen heuvel zich uitspreien overal.
Dit tuight ons klaer genoeg wat bodem wy betreden.
Hier vloeit d'Eufraet. hier bloeit de hof in 't Oosterfch Eden,
Het rijck van Adam en zijngade aen hem getrouwt.
Hier most ick schuilen met mijn schiltwacht in een woudt,

B 3

Of

Of doncker lustprieel, of myrtegalerye,
 Dan achter uitzien, dan van vore, dan ter zye,
 En letten hoe men best berockene eenigh quaet;
 Want ick, veraert van 't goet, dien vloeck der vloecken haet,
 En wensche hem, wien niets kan in zijn wezen deeren,
 In zijn geschapenheên te schenden en schoffieren.
 Zoo wort het helsche rijck van Lucifer gebout,
 Dat eeuwigh duuren zal. geen aenslagh is te stout
 Voor my, die niet ontzagh den hemel aen te randen.
 Zoo neemt mijn wraeckzucht al de weerelt op haer tanden,
 En ruckt dit groot heelal uit zijnen winckelhaeck,
 Dat 's hemels as noch eers van mijne heirkraft kraeck'.
 Het lustme hem voortaan geduurigh werck te geven,
 En, schoon de blixem my ten troon hebbe uitgedreven,
 Te laeten blijcken wat ick, na dien val, vermagh.
 Al schoot ons maght te kort daer boven: 't hoogh gezagh
 Moet aenzien dat ons noch die magt is bygebleven
 Zijn' willekeure in al zijn werck te wederstreven.
 De naem van almacht is een titel zonder daet,
 Een krachtelooze klanck van roemzucht. wist hy raet
 Om eenigh wezen gansch van iet tot niet te brengen;
 't Was uit met my: men zoume in wezen niet gehengen,
 Min laeten in 't bezit van 's afgronts heerschappy:
 Daer leght zijn maght te laegh, al schijnt mijn maght in ly
 Te leggen. loeft men aen, gewis het kan niet feilen
 Wy zullen in den wint dien hoeck te boven zeilen,
 En dryven dan ruim schoots de rijcke haven in
 Waer naer men stevent. al 't geluck hangt aen 't begin:
 Aen d'uitkomst hoeft men niet te twijflen door mistrouwen.
 Laet vry al 't hemelsch hof van zijne tinne aenschouwen
 Dat wy niet slaepen, als'er roof te haelen is.
 Hy zette uit achterdocht, om 't rijck der duisternis
 In toom te houden, hier een schiltwacht uit van engelen,
 Die zouden Adams hof beschutten, en zich mengen

In onraet en gevaer, dies dienen wy bedeckt
 Te wercken, eer men hen tot tegenstant verweckt.
 De koning van den hof, onnozel, zonder wapen,
 Magh op deze englewacht geruyst en veilig slaepen:
 Want, zonder zulck een wacht, 't waer tijt om, zonder schroom,
 Of Adam, of zijn gade, in hunnen eersten droom,
 Te wecken met den slagh, of door een' helschen waessem
 En smoock van peckstock hun het leven en den aessem
 Te neemen, hem ten schimp, die menschen 't leven gaf.
 Zoo zou de lusthof hem gedyen tot een graf,
 Ick, om de lijcken heen, met peck- en zwavelkranffen,
 Hier onder 's levens boom, in 't ront triomfe danffen,
 En brullen dat het aerde en hemel overklonck:
 Doch dit 's een poos te vroegh. Men moet den tweeden sprongk
 [Want d'eerste is ons misluckt,] zoo reuckeloos niet waegen,
 Maer zachter toetreên, en gelegenheit belaege
 Van waer, en hoe men best den Schepper by den dagh
 In eenigh schepsel, groot of kleen, bestormen magh:
 Alle afbreuck streckt tot winst. men moet allengs by trappen
 Beginnen, en van laegh opsteigeren en stappen.
 Wie stadig steigert raect ten leste daer het stuit.
 Een rijp beract draef voor: dat wint een' slagh vooruit,
 Laet zien wat kans, wat stof d'opgaende dagh wil geven.
 De zon, aen 't rijzen, zal den lusthof verf en leven
 Byzetten, Adam met zijn gade, hant aen hant,
 Doorwandelen den hof, die, heerelijck geplant,
 Hen luttel min ziet dan aertsenglen begenadight,
 En uit Gods vollen schoot, naer lijf en ziel, verzadigt.
 Men sla het onderling gespreck van verre ga,
 Bespiewat middelen den schepselen tot scha
 En afbreuck dienen. let, in eenen hoeck gescholen,
 Wat hun verboden wert, en wat hen wort bevolen,
 Op lijf- en ziel straf: want de hooghste is niemants vriend
 Dan die zijn hoovaerdy ten roem en aenwas dient;

Eene oirzaeck, waerom gy, mijn hemelsche eedtgenooten,
 Als wederspannigen, ten afgront zijt gestooten,
 En zoo verftooten, en verandert van gestalt,
 Dat in der eeuwigheit geen wederkeeren valt
 Naer boven, daer de poort en draeiboorn blijft gesloten.
 Maer laet ons schuilen, eer het licht koome opgeschoten
 In 't heldere ooste, en uit het weeligh roozendal
 Heer Adam, met zijn bruyt geweckt, op 't aenzicht vall',
 En zijnen leenheer loof, die hem 't bezit van Eden
 Teleen geschoncken heeft, en, onder zijne treden,
 Den boomgaert zegent. houdt u stil, als of gy sleet,
 En slaet dees laen in, daer de schaduw meest verdiept
 In 't oogh van 't lieve paer, van d'englewacht zoo blijde
 Te groeten, daerzetreên, gekleet in witte zijde
 Van erfrechtvaerdigheid, gellingert om hun leen,
 En oock zoo fijn van draet, dat door de zijde heen
 De schoonheit van het lijf uitschijnen kan, en gloeien:
 Gelijkwe door den dau het ryzend licht zien groeien.
 Uit deze schaduw kan men best den hof bespiên.
 Zy komen: duickt, 't istijt, zoo kunnenze ons niet zien,
 Wy hen, en hun gespreck, en wezen, en gebaeren
 Al stil beluisteren, en gaslaen door de blaëren.
 Hy zwaeit een myrt; zy rieckt een roos, versch afgepluckt,
 En noch geloken. al 't geboomte neight en buckt
 Eerbiedigh neder, waerze aendachtigh heenetreden.
 De hemel luistert naer hunne aendacht en gebeden.

Adam. Eva.

DAer rijft het alverquickend licht,
 Dat, laegh gedaelt beneên de kimmen,
 De schaduwen en bleecke schimmen
 Verdrijft van 's aerdtrijx aengezicht.
 De voglezangk, aen 't licht ontsteecken,
 Begint met eene morgenwijs,

Den

Den grooten zegenaer ten prijs,
 Aen alle kanten uit te breecken.
 Ay laet ons beurtewijs den toon
 Der voglen, vroegh aen 't quinckeleeren,
 Navolgen, en 't geluit schakeeren,
 En strengelen tot eene kroon.
 Ick wil u voorgaen met gezangen!
 Gy mooghtme volgen, rijk van lof.
 Maer nu, mijn liefste, van wat stof,
 Van waer den zangk best aengevangen?
Eva. Van wien toch beter dan van Godt,
 De bron, en springaer aller dingen?
 Kunt gy van iet wat lievers zingen?
 Hy is uitdeeler van ons lot.
 Hef aen, mijn liefste, op 't hoogh behaegen:
 Ick volgh uw' voorzang keer om keer,
 Op dat de galm den beurtzang leer'
 Aen dal, speloncken, bosch, en haegen.
Adam. Van u beginnen wy met reên,
 Zoo dra de zon ter kimme uitryze,
 Algoede, almaghtige, en alwijze,
 Der dingen oirsprong, eenigh een.
 Wy zagen, toen onze oogen zagen,
 U endtloos schooner dan de zon,
 Een' schijn gelijk, die in een bron,
 Den mensch gelijckt, ô bron der dagen!
 Wy zagen die ons 't wezen schonck,
 En uit het roode klay bootseerde,
 Een ziel inâemde, en haer vereerde
 Met eenen glans, die uit u blonck.
 Gy dommelde uwen heldren luister
 In onze ziele, een majesteit
 Van vryen wille, onsterflijckheit,
 En reden, noit bewolckt noch duister.

C

Eva.

ADAM IN BALLINGSCHAP.

Eva. Geloofst zy Godt, die u verscheen,
En was, en is, en eeuwigh duure.
Gy zweemt naer d'edelste natuure,
En hebt met-aerdscheit iets gemeen,
d'Alwijze wist twee ongelijcken,
De ziel en 't lichaem door een' bant
Te binden met zijn stercke hant,
Een' bant, die nimmer zal bezwijcken.

Adam. De godtheit plante dezen hof,
Tot een gerust verblijf des menschen.
Hier groeit alwat een hart kan wenschen.
Hier vindt mijn boulust bouwens stof.
Hier springt de bron, die tweepaer stroomen
Uitlevert, en den hof besproeit,
Waer zy langs bloeiende oevers vloeit,
En laeft de wortels van de boomen.

Hier bloeit de boom, die 't leven voedt,
En geesten koestert in onze aëren.
Door 't ooft, gedeckt met zilvre blaëren,
Dat 's menschen graegheit eeuwigh boet.
De dau, die 's morgens valt van boven,
Is zuiver man en leckerny
Op onze tong. hoe zouden wy
Dien oirsprong alles goets niet loven!

Eva. Geprezen zy de zegenaer,
Die 's menschen hart zoo milt verzadicht,
En met zijn' rijkdom begenadicht.
Wat uit hem vloeit is wonderbaer.
Hy storte hier een' vollen horen
Van overvloeden voor ons uit.
't Is Godt al wat de hof besluit.
Hy sluit voor ons geen schattrezooren.

Adam. Nu kenne ick eerst het heil van 't goet
Der megenootschap, nu gy blijde

U we

HET EERSTE BEDRYF

U weet te voegen aen mijn zijde.
Wat valt my uw genootschap zoet!
Wat 's eenzaamheit by 't lief genieten
Van uwe tegenwoordigheit!
Mijn hulp, indienge van my scheid,
Zou 't leven my dan niet verdrieten?
Mijn zuster, dochter, of mijn bruit,
Hoe zal ick u, mijn liefste, noemen?
Het paradijs stroit palm en bloemen:
Voor uwe voeten groeit het kruut.
Eva. Wat u, mijn lief, alleen vermaeckt,
En anders niet, zal my behaegen,
Van dat het eerst begint te daegen,
Tot dat de zon haer daghvaert staect.
Gevolghzaamheit, bescheit, en stilte,
Een vrolijck hart, een blijde geest
Voeght d'eerste bruit, op 't eerste feest.
Dat Godt mijn hart in 't uwe smilte.

Adam. Wachtenglen, volgt ons spoor. heft vrolijck aen: ontvout,
By beurte op eene ry, den oirsprong aller dingen.
De galm van 't paradijs scheidt u na te zingen
Hoe dit heelal uit niet zoo heerlijk wiert gebout.

REY VAN WACHTENGELEN.

I. Z A N G.

Godt schiep den baiert, woest en duister.
Natuur had maer een aengezicht,
Lagh vormeloos, en zonder luister.
Toen sprack de Hooghste: 't werde licht:
En daetlijck wert het licht geboren,
Een lichaemloze schemering,
Die noch geene oogen kon bekooren,
En evenwel haer' rondenkring

C 2

Vol-

ADAM IN BALLINGSCHAP.

Voltrack, in tweemaal twalef stonden,
 Rondom den blinden baiert heen,
 Daer 's weerelts zaet in lagh gewonden,
 En elcke hoofstof ondereen.
 O licht! wy komen u begroeten,
 Als d'oudste dochter aen Godts voeten!

I. TEGENZANG.

De zelve hant, die 't licht aenleide,
 De watren boven 't hoogh gespan
 Des hemels van de laeghte scheidde,
 En slootze binnen hunnen ban,
 Op dat het menschdom zich, van onder
 Zijne oogen slaende in 's hemels boogh,
 Om 't wateren gewelf verwonder,
 Dat op Godts almacht drijft om hoogh;
 Een hoofstof, wuft en ongebonden,
 Gehoorzaemt hem, die haer beriep
 Om hoogh uit grondelooze gronden,
 En uit kristal een' hemel schiep,
 Om in dien kreits, rondom te vloten.
 Zoo wert de tweede dagh gesloten.

II. ZANG.

Maer d'aerde lagh noch diep gezoncken
 In 't water, dat haer aenschijn deekt.
 Toen scheidde d'opperste 't verdroncken,
 En drooghen vocht. de vloet vertreckt.
 Zoo stont het water op de stranden
 Gestuit. men zagh alom in 't ront
 De drittige en de vaste landen,
 En bergh en duin op zee gegront.
 Hy kleede d'aerde in kruit en lover,
 Bezaeide haer met vruchtbaer zaet.

Hiet

HET EERSTE BEDRYF.

Hier zweefde Levenwecker over,
 En zetteze in 't gebloemt gewaet
 Te pronck, gelijkwe haer aenschouwen.
 O groote schoonheit der landouwen!

II. TEGENZANG.

De hemel eifchte oock zijn cieraeden,
 Als d'almaght daer de torts ontstack,
 De zon, die met robijne raden
 Haer heirbaen volghde, en niet ontbrack
 Uit oosten helder op te daegen;
 Waerna de maen haer ronde sloot;
 Gestarnt de schaduw voor quam jaegen,
 En danffen om den hemelkloot.
 Zoo leert men aeren onderscheiden,
 En maenden; en het aerdtrijck kreegh
 Zijn warmte in beemden, bosch, en weiden,
 Terwijl de zon neêrdaelde of steegh,
 Om 't leven van natuur te queecken.
 Men ziet iet godtlijx in dittecken.

III. ZANG.

De tweepaer hoofd- en weerelt stoffen
 Ontfingen reede haer beslagh:
 Het licht des hemels is getroffen:
 Maer wat verwacht de vijfde dagh
 Van d'oppermaght? de visch en vogel,
 Die 't vocht bezwemt, en d'ope lucht
 Met scherpe vinne en vluggen vlogel,
 Bewaert zijn streeck, en lichte vlught.
 Daer weemlenwalvisch, en dolsijnen:
 Hier stijgen adlers hemelhoogh,
 Die zelf de zon, te sterck in 't schijnen,
 Braveeren met hun scherptziende oogh.

C 3

De

ADAM IN BALLINGSCHAP.

De zee en lucht begint te leven.
Natuur heeft elck zijn wijck gegeven.

III. TEGENZANG.

De zefte dagh verweckt de dieren,
Die, 't hooft om laegh, het gras betreên,
Of d'oogen slaen naer 's hemels vieren,
En gaslaen wat hun viel te leen
Van Godt, den eigenaer der dingen,
Die om den mensch den hemel schiep,
Oock lichaemloze hemelingen,
Die hy tot 's menschdoms dienst beriep
In 't paradijs, daer twee te gader
Gewetticht zijn van d'eerste maght,
Die hun verscheen, gelijk een vader,
Hen troude, en minzaam t'zamenbraght.
Gezalight paer in 'saertrijx hoven,
Verwacht een schooner hof daer boven.

HET TWEEDE BEDRYF.

Gabriël. Rafäel. Michaël.

WY zweefden zacht en stil den blancken Melckwegh neêr,
De morgenzon voorby, die, schijnende uit het meer
Van 't oosten zuidwaert aen, met haeren gouden wagen,
Den middagh kroonen gingk. toen wy dees springbron zagen
Vier aders leveren aen 't aerdsche paradijs,
Naer 't hemelsche genoemt, en daer de bruijloftswijs,
Tot vreught van d'eerste trou met vrolijke engletongen,
Voor bruidegom en bruit, zal worden opgezongen;
Zoo streecken wy terfont de vleugels hier ter ste:
Gelijk een arentsvlught, die wijt, van over zee,
Of uit de starren strijckt in top van hooge cederen,
En dan zich zelve deekt en schaduwet met haer vederen.

Wat

HET TWEEDE BEDRYF.

Wat heeft de Godtheit hier een hemelschdom geplant!
Hoe roken wy den geur van 't melck- en honighlant,
En blancke lelien, en versch ontloke rozen!
Hoe flonckren d'oovers hier van bdellion, turkozen,
Karbonklen, onixsteen, en flickrend diamant!
De gront is een tapijt van bloemen. geene hant
Van geesten kan zoo rijk borduuren en schakeeren.
Wat vogels steecken hier in kostelijcke veeren!
Daer staet d'eenhoren, die zich spiegelt in de bron.
Hier volgt de zonnebloem het aenschijn van de zon,
En schijnt in 't harte ontvonckt van levendige straelen.
Wat vogels zingen daer alle engelsche kooraelen
Met hunne keelen na! hoe weeligh hangt dit ooft!
Hoe zwilt dees muskadel! d'oranje boom belooft
Den mont verquickend sap. men ziet het vee gedyen
By keur van geurigh kruit, en duizend leckernyen.
De rugh van 't dertel lam, gedoft met eene vacht
Vangloênde purperverf, getuight door zijne draght
In welck een' beemt het weit, en draeght livrey en wapen
Van koningh Adams hof, ter heerschappy geschapen.
De boom zweet honighdau. de beeck geeft room en wijn.
De boomschors is kanneel. hier valt de zonnenschijn
Gematight, niet te heet, noch koel: het zy de straelen
In top staen: 't zy het licht verrijze, of koom te daelen.
d' Alzegenaer stort hier zich zelve teffens uit,
En waert in dier, en erts, en steen, en plant, en kruit,
Doch meest in Adam, heer van 't edelste geweste.
De hemel gaf zijn hart aen 't aerdtrijck hier ten beste.
Raf. Aertsengel, Gabriël, doorluchtighste gezant,
Dees lufthof, die de kroon van 's aerdtrijx hoven spant,
Behoeft geen' englelof, en gaet het al te boven.
Het lofbazuinen kan zijn schoonheit slechts verdoven.
De Godtheit wandelde in de lommer van dees blaên,
En liet, na'et planten, in den hof haer stappen staen.

Godt

Godt heilighde den gront, zoo zegensrijck betreden,
 En schonck dees streeck den naem van wellust, dat is Eden;
 Daer geen volkomenheit ontbreekt, in 's menschen oogh.
Gab. Mijn leistar, Rafaël, die in den hooghsten boogh
 Des hemels wert gewijt in 't zevental, wilvaerdigh
 De Godtheit naer den mont te zien, en Godts rechtvaerdigh
 Besluit te stercken; het wort tijt dat wy gelijk
 Den koning groeten, met den intre van zijn rijck,
 En zijne koningin, en, onder 't heusch bejegenen,
 Hun heil toewenschende, de twee gelieven zegenen
 In 's allerhooghsten naem, en kroonen bly van geest.
 Dan zulge, aen mijne zy, het heerlijk bruiloftsfeest
 Bekleeden. pas het paer, als ick 't gebie, te kranffen
 Met eeuwigh lauwerier, gebroght van 's hemels tranffen,
 Doorvlochten met robijn, en hemelsch diamant.
 Laet 's hemelsch rey den disch met zijn gewijde hant
 Voorzien van dierbaer oofr, gewassen aen die tacken,
 Dat 's menschen leven voedt, en tegens het verzwacken
 De zenuw stijft, en sterckt; het bloet in eenen staet
 Bewaert op zijn gewicht, en ingeschape maet;
 Als oly van d'olijf de vlam, die, zonder zwichten,
 Niet ophoudt, even klaer te branden, en te lichten.
 De zon ga haeren gangk, en mercke tijt en uur:
 Dees boomvrucht queeckt en sterckt het wezen van natuur,
 Alle eeuwen uit en in, erfvyant van 't bederslijck.
 Zoo leeft de mensch, als Godt en d'engelen, onsterslijck.
 Godts veltheer Michaël blijf midlerwijl de wacht
 Bevolen van den hof, om 't goddelijck geslacht,
 Het menschedom, ga te slaen, zoo ver het God gehenge,
 Op dat geen helsch gespan, zich in de bruiloft menge,
 En bruidegom en bruit, versteecken van zijn hulp,
 Den doot niet drincken uit een parlemoere schulp,
 Waer in men druiven perst, en rijpe muskadellen,
 Die aen de wijnranck, milt van sap, uit weelde wellen.

Kort

Kort om, een ieder lette op zijn' ontfangen last.
Mich. Gezant des hemels, ick verschijn geharrenast
 Met hellem en rondas, uit diamant gekloncken,
 En dit tweelnedigh zwaert, daer vier en gloet en voncken
 Uit sprongen, toen ick 't heir van Lucifer besprong,
 En uit Godts troonen in den diepen afgront drong.
 Al quaem hy brullende van onder opgedondert,
 Daer 's aerdtrijx navel wat Godt vloect houdt afgezondert
 Van 't koesterende licht, dat al wat leeft verquickt;
 Wy staen voor geen geweld verbijstert noch verschrickt.
 Gebie slechts: 't lustme hem noch eens op 't spits ontfangen,
 En 's afgronts wapenroof in 's hemels kerck te hangen.
Gab. Wel aen, beliest het u, bewaeck den hof rondom.
 Eerst volgh een poos, tot dat ons Adam wellekom,
 Wy 't rijck gezegent paer bekranssen met laurieren,
 En onverwelckbaer loof. men zal de bruiloft vieren,
 Daer 's levens boom bedeckt den klaeren watersprongk,
 Waer uit terstont een leeu met zijn leeuwinne dronck,
 En zoo veel dieren, als op Adams wenck verzaemen,
 By hem getekent, elck met hun byzondere naemen.
 My dunckt daer ziet men bruit en bruidegom gepaert
 Genaecken, hant aen hant. zy komen herrewaert.
 Hoe lief en aengenaem is zulck een trougenootschap!
 Ick wensch Godts zegen hun t'ontvouwen met mijn bootschap.
 Een rey wachtenglen volght van achter op hun spoor,
 En streelt met blijden zang 't aendachtige gehoor.

Adam. Gabriël.

AY zie, mijn liefste, wat geluck zal ons gemoeten?
 Daer komt het hemelschdom met zijne zuivre voeten
 Den gront van dezen hof bezwieren uit de lucht.
 Zy laeten eene streeck van gout in hunne vlucht
 Van boven na. ay zie, wat zijn dat schoone pennen,
 Hun vlugh ten blancken rugge uitwassende, om te rennen

D

In

In wint en starren, op des opperften geboôn!
 Zy brengen gaven mede, en meer dan eene kroon
 Van lauwerblaën. wat wil d'almagtige openbaeren,
 Die, schoon onseen getal wachtengelen bewaeren,
 Noch hooger geesten uit de starren nederzendt?
 Godtheiligh hemeltal, de Godtheit beft bekent,
 Weest wellekom; het zy 't u lust om laegh te zweven,
 En uit te spannen, om 't gewest, daer menschen leven
 Eens door en door te zien; het bovenste en 't beneën
 Te zien afstecken op elckandre en tegens een,
 Om klaerder 't onderscheit van 's hemels rijcke schatten
 En 's aerdtrijx minder goet in uw verstant te vatten;
 Het zy u d'opperste met een' byzondren last
 Hebbe uit zijn' troon gestiert: gelijk 't hem eeuwich past
 Den schepselen een wet naer zijnen wil te zettén;
 Gy zijt ons welkom, meer dan welkom. onbesmetten,
 Die d'onderweert uw gemeenschap waerdigh kent,
 Gy moet ons bey, naerdien 't geluck u herwaert zendt,
 Gezelschap houden, 't licht in onze duisternissen
 En 't hemelsch paradijs om 't aerdsche een weinigh missen,
 Indien des menschen bede op englen iet vermagh.

Gab. O stedehouder van het opperste gezagh
 Op aerde, zijt gegroet, eerste oorsprongk der geslachten,
 En stam der spruiten, daer de weerden op wachten:
 O vorst, die Godt alleen voor uwen leenheer houdt,
 De Godtheit, op wiens maght en goetheit gy betrouwt,
 Godt, die u paerde door zijn hemelsche genade
 Met deze uw eige ribbe, uw vleesch, en wedergade,
 Zent ons van boven, om u heil in dezen staet
 Te wenschen in zijn' naem, op dat de dageraet
 Der weert schooner rijze en opluicke in u beide,
 De bruiloft innega, op 't goddelijck geleide,
 En d'eendraght u getrou verbindende door den bant
 Van 't onderling verbont, bezegelt hant aen hant.

En gy, ô zuster, bruit, en dochter van uw' hoeder,
 Genarijcke Eva, licht der maeghden, groote moeder
 Van zoo veel levenden, als d'aerde uit uwen schoot
 Van verre alreede ontmoet, volschoone bedtgenoot
 Des schoonsten bruidegoms, gy morgenstar der vrouwen,
 Wat wil uw naem en faem zich wijt en zijt ontvouwen,
 Indien d'alzegenae, die u zoo hoogh verheft,
 En dus te prijck zet, in deze echt zijn oogherck treft!
 Gedooght nu datwe u beide, in 's hooghsten naem, bekranssen,
 Terwijl de hemelen al juichende om u danssen.
 Ontfangt dees kroonen, gy die dus geluckigh paert.
 Een grooter kroon wort u in eeuwigheit bewaert.

Adam. Gy komt ter goeder uure ons eeren hier beneden.
Ga. Wy komen door Godts last uw' bruiloftsdisch bekleeden,
 Daer 's levens boom den dish met zijne schaduw deekt.

Adam. Geloofst zy d'opperste, die zijn genade streckt
 En uitbreit wijder dan de heldre zonneglanssen
 Zich spreien overal, uit zijn turkoize transsen.
 Wy neemen uwen wensch en zegen danckbaer aen.
 De rijckste vader stort in zijnen onderdaen
 't Genarijck hart uit, door ontelbaer tal van goeden.
 De vrucht van 's levens boom is maghtigh ons te voeden
 Met alle leckerny, die lijf en ziel vernoecht.
 Hy heeftme deze gade uit liefde toegevoecht,
 Op dat ick haeren troost en noothulp zou genieten.
 Zoo kan geene eenzaamheit my quetsen noch verdrieten.
 't Hart der godtheit leght hier voor ons beide bloot.

Ga. Geluckigh leeftge met uw lieve trougenoot,
 Gelijk een koning, zy als koningin van Eden.

Adam. Gy Reien, volght, terwijl wy door den luffhof treden,
 Ons spoor met feestgezang. 't gevogelt zingt u voor.
 De dieren luisteren, en geven u gehoor.

REY VAN WACHTENGELEN.

I. Z A N G.

Wie kan zijn graetigh oogh verzaden
 Aen't paer, ter bruiloftsfeest bereit,
 Bekleet met zuivere gewaeden
 Van hemelsche Erfrechtvaerdigheid?
 Gewaeden, niet van vrou Natuure
 Gewrocht, neen zeker, neen ô neen:
 De stof van 't kleet is veel te puure,
 En niet te vinden daerwe treên.
 Dat kleet viel hun ten deel van boven.
 De godtheit schonck dien bruiloftschat
 Hun beide uit liefde in d'aertsche hoven.
 Och dat geene aerdscheit dit beklad,
 Noch vuile vleck het schende in 't praelen.
 Geen blanckheit magh het hier by haelen.

I. T E G E N Z A N G.

Dees zuiverheit sproot uit geen zonne,
 Die daeghlijx opgaet voor 't gezicht,
 Maer uit der hemellichten bronne,
 Eerste oirzaeck van al 't zichtbre licht.
 De godtheit, uit gena bewogen
 Tot miltheit, wou zijn beelt bekleên
 Op 't heerelijx; het alvermogen
 Het puick van 's hemelschat besteên
 Aen't menschdom, by hem uitgekozen.
 Nu wijcken zuiverheit en geur
 Van witte lelien en roozen
 Voor deze bloem. nu wijckt de keur
 Van bloemen, en alle andre stoffen.
 De godtheit heeft haer wit getroffen.

II. Z A N G.

II. Z A N G.

De mensch, uit lijf en ziel bestaende,
 Twee deelen, ongelijck van aert,
 Gevoelt geen' strijt, geen overslaende
 Gewicht: want elck van bey bewaert
 Den evenaer. d'een wil als d'ander.
 De reden onderworpt zich Godt,
 Het lijf de ziele, wijs en schrande.
 Verloor de mensch dees gaef, dit lot,
 En most hy by zijn kracht volharden,
 Natuur kon hem niet houden staen.
 Men zagh het bruiloftskleet aen flarden,
 En al die schoonheit gansch vergaen,
 Daer Cherubijnen zelfs om blaecten.
 Nu deekt een wolck van glans de naecten.

II. T E G E N Z A N G.

Gelijck de keel en harpesnaeren,
 Gespannen op een' zelve toon,
 Een schoon geluit in d'ooren baeren,
 Dat englen treckt uit hunnen troon,
 Zoo baert d'eenstemmigheit, in 't paeren
 Van lijf en ziele, aen een getrouwt,
 Een lieflijkheit, die door alle aren
 De geesten streelt en onderhoudt.
 Dus leeft de mensch gerust op d'aerde,
 Gelijck een Godt, in volle vreught.
 Och of de Godtheit hem bewaerde
 In eene zelve lente en jeught,
 Zoo kon de bruiloft eeuwigh duuren.
 Een bant verbindt de twee natuuren.

T O E Z A N G.

Engelsheit en diersheit mengen
 In den mensch zich ondereen.
 Om deze overeen te brengen
 Wou de vader hier beneën
 Met een hantvest hem verrijcken,
 Die den ongelijcken treck
 Van de worstlende ongelijcken
 Vreedzaam houdt in hun besteck.
 Eert uw hantvest, ó gelieven,
 En bewaert uw' vaders last,
 Zoo kan u geen vyant grieven.
 Houdt u buiten leedt en last.

H E T D E R D E B E D R Y F.

Asmode. Lucifer.

Doorluchtste keizer van den jammerpoel, vol rampen,
 En 't rijk der weerelt, wy verschijnen op uw stampen,
 In schaduw van den boom, geladen en vermalt
 Van heerlijk ooft, waer door de kennis groeit en waist.
 Gebie al watge wilt uw' dienaar toebetrouwen.
La. O Asmodé, nu help ons 't rijk des afgronts bouwen.
 Wy zoeken hulp en steun aen uw' doortrapten raet,
 Uit lust ter wraecke van dien onverdienden smaet,
 En 't schendigh ongelijck in 't opperhof geleden,
 Daer Michaël, bestormt, en wettigh aengestreden,
 Het heir der hemelen met zijnen donderslagh
 En blixemstraelen dreeften troon uit van 't gezagh,
 Ons eeuwich toegestaen. nu willenwe, als bandyten,
 Geduurigh tegens 't rijk van dien erfvyant wrijten,
 Niet voor de vuist, en door een openbaer geweld,
 Naer dien zijn heirkraft ons te maghtigh valt in 't velt,

Maer

Maer door bedrogh, en list, en heimelijcke laegen.
 Zoo kan het kleinste dier het allergrootste plaegen.
 Nu giet dien aenslagh eens in een' rechtschappen vorm.
As. Het allerreestste is dat men listigh hem bestorm,
 In zijn volschappen beelt, wiens glans zoo hemelsch flonckert.
 Indienge 't krooft, dat naer den vader zweemt, verdonckert,
 Zoo keert hy 't aenzicht van deze ongelijckenis.
 Gy weet hoe hun dit ooft zoo scherp verboden is,
 Geraeckt de zoon 't verbodt des vaders t' overtreden,
 Zoo steeckt hy zich in schult, door traenen, noch gebeden,
 Noch geene middelen te zoenen, hoe men schreit.
La. Dat waer de misdact van de hooghste majesteit
 Te quetsen trots hervat, in d'aerdsche heerschappye.
As. Met reden. vangenwe aen van beelddeschenderye,
 Naerdien het afgebeelde in zijnen oppertroon
 Te zeker zit. dus wort de parel van zijn kroon
 Geruckt, en in het slijck getrappelt en geschonden.
La. Wy nemen 't in beraet. maer weetge oock andre vonden
 Te vinden, om allengs en niet zoo plotseling
 Onst' openbaeren? want de hemel sloot een' ring
 En wacht van englen om dees beide, die nu paeren,
 En vrolijk bruiloften. gy hoort door loof en blaëren
 Den blijden bruiloftsgalm, en schellen vogleklangk,
 Uit telge, en tack, en haege, ontvonckt aen englezangk,
 Het feest inluiden. men is bezigh met bereiden
 En decken van den disch. Wachtengelen geleiden
 De gasten, en de bruit en blijden bruidegom.
 Oock waert hier Michaël, het hoofd der hofwacht, om
 Te waecken, dat geen wrock van helsch gespoock hen stoore.
 In 't kort men houdt'er wacht, van achter, en van vore.
 Bandyten worden licht verraeden, en ontdeckt.
As. Bandyten diene op te waecken, ongeweckt
 Van hunnen vyant, en geen vast verblijf te zoeken,
 Noch licht en ope lucht. De schaduwē, en hoecken,

Spe-

Spelonck, en onwegh, bosch, en galery, en laegh
Bedecken allerbest het nachtspoock, dat by daegh
Ongaerne wort gezien. het moet zich zelf bewaeren.

Lu. Hoe kuntge wercken, en uw' aert niet openbaeren?

As. Men trecke een grijns aen van het een of 't ander dier.

Lu. Een vogel, die de lucht met zijne pen bezwier,
Gelijckt den geesten, die op hunne vleugels zweven.
Verkies den adelaer, der voglen vorst, in 't streven
Alle anderen te kloeck, en die met zijn gezicht
En ooghtrael niet ontziet het steeckend middaghlicht
Te tarten. d'adelaer zou zijnen roof ontdecken
Van verre, indien hy most verhit ten oorlogh trecken.
Hy is gewapent met den beck en scherpen klaeu.
Of kies een' elefant. zijn lichaem valt niet naeu
Om in te schuilen, en bedeckt te loopen mommen.
Hy is in reëngebruick de kloeckste van de stommen,
En maghtigh met zijn' snuit een' boom te slaen in 't zant,
Of Adam, in de lucht gëslingert, op den tant
Te vatten, zoo 't hem niet van geesten wort verboden.

As. Dat's waer: de godtheit waect om laegh voor d' ondergoden,

En zijn' stadthouder, vorst en hoof van 't aerdsche rijck.

Geen dier is menschen in zijn kloeckheit zoo gelijk,

En ons zoo nut, om stil een' aenslagh uit te wercken,

Dan een geschubde draeck, voorzien van schoone vlercken.

Hy is in vliegen en omzweven uitgeleert.

Zijn tong, om 's menschen spraek te volgen, gebootsert,

Zou geestigh weifelen, en liegen, en bedriegen.

Dat waer de rechte valck om van mijn hant te vliegen,

En deze onnozelen te grijpen in hun vlucht.

Lu. Spreek zachter. zie eens om en weërom, dat geen lucht

Uw stem ontdecke, en zy dien grooten aenslagh mercken:

Want hoe gy werckt of niet, men dient bedeckt te wercken,

En hen te vangen, eer men onraet kan vermoën.

As. Wat dunckt u van den draeck? *Lu.* de slang is schalck en koen,
Twee

Twee eigenschappen, niet onaerdigh uitgekoren.

De schalckheit is dit dier natuurlijk aengeboren,

Gelijck de stoutheit. zoo dees beide gaen gepaert

Wort d'aenslagh uitgevoerd, die zulck een' langen staert

Van jammernissen, door alle eeuwen, na zal sleepen.

Lu. Zy dienen beide niet al teffens aengegrepen.

As. Men moet omzichtig gaen, en spreeken een voor een.

Lu. De vloeck en zegen is hun alle bey gemeen.

Zy trecken eene lijn: wat d'een begeert wil d'ander.

As. Zoo een van beide in wille en opzet dan verander,

Zal d'ander volgen op het spoor van zijne ga.

Lu. Indien de vrou zich met den man hierop bera,

Is 't vruchtloos aen de vrou dit stout bestaen t'ontginnen.

Het reetste is eerst het hart van haeren man te winnen.

De vrou volgh lichtelijck het voorbeelt van den man.

As. Indien men op het hoof geen voordeel winnen kan,

Zoo moet men door de vrou den man zien om te zetten.

Lu. Zy zal haer lippen traegh aen deze vrucht besmetten.

As. Een dertle snoepluft kan haer brengen tot vergrijp.

Lu. Het overtreën smaectt raeu. *As.* de vrucht is versch en rijp,

En lekker op de tong, bekoorlijck in haere oogen.

Zoo wort gevoelen, smaect, met een 't gezicht bedrogen,

Dry zinnen teffens door een' appelbeet alleen.

Lu. Zoo wort mevrou eerst, maer de heer niet overstreën.

As. De vrou moet voortreën, als de zwackste van hun beide,

En bieden hem de vrucht. *Lu.* en zoo hy haer uitzeide

Zijn' mont te zetten aen het aengeboden ooft?

As. Ontvoutze wat al goets dees appel hem belooft,

Hoe kan hy laeten eens op haer verzoek te proeven?

Lu. Om eenen appelbeet den oppersten bedroeven,

Door 't reuckloos overtreën van zulck een streng verbodt,

En een gewisse doot te sterven, om 't genot

Van eenen mont vol saps, leert dat den mont niet spaenen

Van dootelijck venijn? *As.* zoo zy 't verzoekt met traenen,

Hy slaet zoo kleen een bè de jonge bruit niet af.

Oock terghit verbodt de lust. het dreigen van de straf

Ontvonckt de lust. gy weet hoe lust u kon verrucken.

Lu. Maer 't menschdom spiegelt zich aen 's engels ongelucken.

As. Hy is te bijster op meer wetenschap beluft.

Lu. Wat zaecten zijn hem niet natuurelijk bewuft,
Oock boven zijn natuur? *As.* noch zal hy 't zeil niet strijcken,
Maet willen Gode zelf in wetenschap gelijcken.

Lu. Den allerhooghsten niet te wijcken, was de bron
En eenige oirsprong, daer ons onheil uit begon.

As. Zoo dient men langs dien kant hem listigh aen te randen.

Lu. Begin, en voer het uit. zie toe beleggh uw banden
Aen alle kanten valt, op dat hy 't niet ontspring'.

Is u een spooock of tien te weinigh en gering,

Men zal een regement oppressen hier ter stede.

As. De schalcke Belial, mijn schiltknaep, houdt zich reede.

'k Zal hem berechten hoe hy best ter menschejaght

De netten spanne, om al het menschelijck gellacht,

Met eenen zelven slagh, in 't eerste paer te vangen.

Lu. Het rijk des afgronts zal met smooock en lofgezangen

U eeuwich eeren, zoo gy 't heldenstuck volvoert.

Al wat de vleermuisvlerck in lucht en zwavel roert

Verlangt te deelen in den rijckdom van dien zegen,

En vaert op helsch getoet den overwinner tegen,

Zoo moedigh, dat de stoel des hemels, op 't geschal

Aen 't wanckelen, verschrickt van 's menschdoms zwaren val.

Maer dit 's een poos te vroeg: dees hofstorm moet eerst voorgaen.

Vang rustigh aen van 't hooft, en zie niet om. laet doorstaen.

Verchalck den bruijom eerst, en dan de nieuwe bruit.

Spreeck Belial: daer komt hy aen, en vlamt op buit.

Belial. Asmodé.

MYn heer, ick zocht u, in de lommer van dees hoven,
Daer gy op 't stampen quaemt van onder opgestoven.

Hoe

Hoe luid de roep toch van den grootvorst Lucifer?

Wat blyschap hoort men hier? *As.* dees bruiloft wort niet ver
Van hier gehouden: maer wy zijn 'er niet geroepen.

Be. Wat bloeit dees lusthof schoon! hier valt genoegh te snoepen.

Het paradijs ooft drupt den gaepende in den mont.

De lucht van kruit en bloem rieckt heilzaam en gezont.

De boomen bloeien door al 't jaer, als uit gewente.

Natuur smilt lieflijk vier getijden in een lente,

Niet anders dan of zy hier eeuwich bruiloft houdt.

As. De grootste hovenier, die dezen lusthof bout,

En plant, is zelf beluft geduurigh hier te waeren.

Hy floot het huwlijck der gelieven, die nu paeren.

Wy zijn beraèn dees vreught te stooren, hem ten spijt.

De vorst, die 's menschen heil en 's hemels eer benijt,

Begeert dat gy dit paer gelieven helpt verrucken,

Om stout door snoeplust dit verboden ooft te plucken.

Zoo krijght al 's hemels eer en 's menschdoms heil een' krack.

De gansche weerelt hangt alleen aen dezen tack,

En 't misbruick van dit ooft, indienze zich vergaepen,

Vergrijpen aen dees vrucht. *Be.* Hoe nu? is al 't geschapen

Niet even goet, en schiep de schepper eenigh quaet?

As. Geensins: natuur is goet: in 't overtreèn bestaet

De quaetheit. tegens 't hoogh verbodt zich iets vermeeten

Dat 's quaet. het leven wort gehanthaeft door het eeten:

Maer tegens d'eerste wet iet eeten baert de doot.

Be. Ick vatte uw voorstel: maer hoe krijgen wy hen bloot,

Terwijlze 't bruiloftsfeest met hun genooden vieren?

As. Gy moet u in een slang, de loofte van de dieren,

Vermommen, en hun stil genaecken van ter zy.

Be. Wort d'eerste bruiloft met zoo schoon een mommery

Vereert, het wil de bruit en bruijom eeuwich heugen:

En wat is mommery? een geblanckette leugen,

Wat anders in der daet, wat anders in den schijn.

Ick wil de bruiloftschael vermengen met venijn.

E 2

De

De verf van 't blozende ooft zal lekker lockaes strecken,
 En met haer' glans den worm, die binnen steeckt, bedecken.
 Zoo een van beide zich aen deze vrucht vertaft,
 Geraeckenze alle beide aen mijnen angel vast.

As. Gy kuntze plotseling niet vatten en bekooren;

Be. Zy moeten eerst uw rede en schijnschoon voorstel hooren.

Be. 't Gehoor moet voorgaen, en de rede hun den schroom
 Beneemen, om allengs wat nader aen den boom
 Te treden, voet voor voet; dan met de hant genaecken
 Den appel, die het oogh bekoort, den mont tot smaecken
 Verlockt, zoo wort de doot onwetende gekust,
 En niet ontmomt, eer 't vier der snoepkoortse is gebluft.

As. Gy weet uw ooghmerck net en op een punt te treffen.

Be. Dan zal 't vernederen kort volgen op 't verheffen.

As. Zoo heeft het Lucifer in zijnen val geleert:

Be. En wy met hem, tot in den zwavelpoel verneert.

As. De grootvorst vint geraen den man eerst om te zetten:

Be. Die ziet te scherp, en zal door grijns en schoon blancketten
 Der logen heenezien. de vrouwekunne is zwack
 En simpel, als een duif. wy moeten met gemak
 Te werck gaen, en den man door 't vrouwebeelt genaecken.

As. Het waer de kortste wegh den man in 't hart te raecken.

Be. Geweer te spillen op een sterck en scheutvry helt
 Is ongeraden. hier gelt loofheit, geen geweld.

Men moet het steenen hart vermurven door gebeden,
 En vrouwelippen. dus laet wasch en klay zich kneden,
 Door gloet en vochtigheit: en Adam, dus ge-eert,
 Is van de hooghste hant uit aerde gebootseert.

As. Zoo woudtge door de rib des mans den man beweegen?

Be. Met reden: want zy heeft hem naest aen 't hart gelegen,
 Gelyck zijn eige ribbe, en tredenze in gespreck,
 En noodtze haeren heer, het hart zal dezen treck
 Terstont gevoelen, en, zijns ondancx, onverslagen
 Den snoeplust van de lieve en jonge bruit behaegen,

En

En innewilligen haere allereerste be.

As. 'k Beken gevolghzaemheit is voester van de vre.

Be. Zoo zietge in 't paradijs verzaemen d'eensgezinde.

De doffer volght de duif, het hart de trouwe hinde,
 De leeu de boschleewin. d'een ga sleept d'andre voort:
 En waer valt weerstant, als de liefde een lief bekoort.

Doch eerwe ons in de leest van draeck of slang versteecken,
 Wat dunckt u? zoo wy haer in engleschijn verspreecken,
 Gelyck een bruiloftsgast; naerdien de bruiloftsdifch
 Van englen wort bekleet? *As.* in engleschijn? dat 's mis.

Wat wonder waer het Eve in engleschijn te leiden
 En zetten naer uw hant? zy kan niet onderscheiden
 Dat uw begeerte met de wet des hemels strijt,

En wort ontschuldicht: want geen heilige engel wrijt
 En worstelt tegens 't hof, van waer hy wort gezonden.
 Zoo bleef uw zege wel de helft en meer geschonden.

Be. Wy mommen best dan met de grijns van slang of draeck.

As. Indienge door dees grijns de menschelijcke spraek
 Met aengenaemen toon kunt zonder valscheit treffen.

Be. Kan zy de valscheit van mijn voorstel niet beseffen,
 Het zal niet haperen aen een' oprechten klanck,
 Die min een menschestem, en meer een maetgezangk
 Van engelen gelyckt. de slangetong te recken,
 Gelyck een taeie snaer, en op een' toon te trecken,
 Natuurlijk als een' galm, die uit den hemel daelt,
 Dat is de ziel met kunst door d'ooren heen gehaelt.

As. Geluckt u dit, gy zult de zinnen haest betoveren,
 En door den ingangk van 't gehoor het hart veroveren.

Be. De voglezangk zou zelf een' woesten zeeorkaen,
 Betoveren, en houdt de wilde baeren staen.
 Ick wil het menschedom haest dien hemelsprong verleeren,
 En hindren zijn natuur om hoogh te triomfeeren,
 Te hoopen op den stoel, waeruit de haet ons schuift;
 Een wraeck, die eeuwig al zijn zaet in d'oogen drupt.

E 3

As.

Af. De bruloftsgasten, die vol vreught den hof doorwaeren,
Gedencken luttel met dees maere om hoogh te vaeren:

Be. En niemant minder dan d'aertsengel Gabriël.

Af. De feestfchael gaet rondom. de bruloft wort met spel
Bazuin en zang vereert. de blyfchap laet zich hooren.
Dus lange zienwe noch geen kans voor ons geboren.

Be. Indien 't gelucken wou dat bruit en bruidegom
Zich, onder 't hofbancket, door hunnen hof rondom
Een poos vertragen, en de bruit, langs deze zye
Getreên, den bruigom, in een groene galerye,
Alleen verwachte, dan waer 't tijt haer' mont te noên
Op deze boomvrucht, hun by zelfstraf streng verboên.

Af. Hier is geluck toe: want 's bespieders kloecke vonden
Staen aen gelegenheit van plaetsle en tijt gebonden,
En aen 't gemoeten van natuuren: zonder dit
Schiët d'outste schutter mis, en buiten 't rechte wit.

Be. Misluckt het nu, men magh een' andren tijt beraemen.

Af. Indien het mooghlijck zy hen, midden in 't verzaemen,
En onder 't bruloftsfeest, te locken in ons net,
Dat wint den hooghsten prijs. het lustme d'eerste wet
Door 't allereerste paer t'ontwijden, en te breecken.
Zoo wort de paeuwestaert des menschedoms neergestreecken.
Laet Gabriël dees maer verkuntfchappen om hoogh.

Be. Wat zou het paradijs een keel naer 's hemels boogh
Opsteecken! welck een damp al 's hemels glans bezwalcken!

Af. Wy triomfeeren, eer wy 't lieve paer verschalcken.

Be. Wy winnen met de hoope alree de zege in 't velt.

De moedt geeft tien vooruit. *Af.* Maer d'overwinner stelt
Den overwonnen wet. *Be.* wat galm komt hier gedrongen?

Af. Daer wort het bruloftsliet gelieven toegezongen,
Waeronder Godts bazuin haer beurt houdt. sta wat stil,
En laet ons luisteren wat hierop volgen wil.

Be. De hemel overstraelt den hof met rijcker glanssen.

Af. De gasten vangen aen den hemel toe te danssen

Een' dans van eere en prijs, op bom, schalmey, en fluit.
Hier komenze aen. schuil wech. bespie dien vetren buit.

REY VAN WACHTENGELN.

Adam. Eva.

I Z A N G.

DAnssenwe, Godsnaem ter eere,
Die gelieven t'zamenvoeght,
Zoo gezalight, en vernoeght.
Laetze beide, keer in keere,
In het midden van den rey,
Op kornet en hofschalmey,
Harpen, fluiten, luiten, veelen,
En de bevende orgelkeelen,
Trippelende zwey in zwey,
D'eene roade in d'andre mengelen,
Tegens stroom, en dan voor stroom,
Binnen menschen, buiten engelen,
Luister scherp naer wet en toom.
Laet ons op de pennen zweven,
Dan, van bloemwerck ondersteunt,
Met de voeten kringen weven,
Dat de paradijsgront dreunt.
Nu, voor 't reppen van de voeten,
Laet ons dit volfchappen paer
Eerst eerbiedigh gaen begroeten:
Want het voeght de bruloftsfaer
Datze eerbiedigh oorlof vraegen.
Vangenwe aen op hun behaegen.

I T E G E N Z A N G.

O geluckige gepaerde,
Bruigom met laurier bekransst,

ADAM IN BALLINGSCHAP.

Engy bruit, daer 't al om danst,
 Wat in hemel en op aerde
 Zich in uw geluck verblijt,
 Gunt uw gasten datze om strijt,
 Gode en u ter eere, trippelen,
 En rondom u heene hippelen.
 Laet ons dus den bruiloftstijt
 Vieren: want den feestgenooden
 Voeght geen stilte, op 't hooge feest,
 Maer een dans, van Godt geboden.
 In den hemel zweeft geen geeft,
 Of hy slijt met lof te zingen
 En een' godtsdans d'euwigeit,
 Voor den schepper aller dingen,
 Endeloos in majesteit.
 Laetge u dit verzoek gevallen,
 Treet zelfs voor, wy vangen aen,
 Hant aen hant, dus met ons allen
 Eenen ring om u te slaen,
 Op den galm der feestchalmeien.
 Zet de wijs in voor de reien.

II. Z A N G.

Adam. Laet ons dan den feestdans leeren
 En den trant
 Van den grooten heer der heeren;
 En den hemel nabootseeren
 Met verstant.
 Volgt de vaste en wufte lichten
 Op hun spoor.
 Dat 's op d'aerde een' hemel stichten.
 Elcke star bewaert haer plichten
 In Godts koor.
 Zeven losse danssen binnen

't Vaste

HET DERDE BEDRYF.

't Vaste vier,
 Dat rondom, om prijs te winnen,
 Zeven telt aen 's hemels tinnen,
 In hunn' zwier.
 Dat ick dan de zón uitbeelde,
 Gy, mijn bruit,
 't Maenlicht, 't welckme noit verveelde.
 Scherpe prickel van mijn weelde,
 Dans vooruit.

II. T E G E N Z A N G.

Eva. 'k Laet den voordans aen my leenen.
 Volghme na.
 Worde ick heel of half bescheenen,
 Of is al de glans verdweenen
 Van mijn ga:
 'k Zalme troosten in het dwaelen
 Voor een wijl,
 Tot dat uit uw rijcke straelen
 Ick weêr licht by u magh haelen,
 Naer dien stijl.
 Komt u aenschijn my beloncken
 Half of gansch,
 'k Zal van zuivre liefde ontvoncken,
 Om den luister, my geschoncken,
 Schoon van glans.
 Hou den voortrant naer 't betamen
 Hoogh en laegh.
 Laet ons scheiden, en verzaemen,
 Daerwe aen d'eerste kennis quaemen
 Blijde en graegh.

T O E Z A N G.

Rey. Onder drypaer hemelingen,

F

Die

ADAM IN BALLINGSCHAP.

Die rondom
 Dien volsehoone bruidegom,
 Alle in ongelijke kringen,
 Licht van zijne torts ontvingen,
 Op hun streeck,
 Een de morgenstar geleeck,
 Dan weër d'avontstar in 't wijzen:
 Want zy danst hem voor in 't rijzen,
 Of volght trou zijn hemelbaen
 Achteraen.
 De dans heeft zijn beslagh: nu weër ten disch gelegen,
 Daer Gabriël u noot op 's hemels verschen zegen.

HET VIERDE BEDRYF.

Eva. Adam.

WAer staenwe, in 't paradijs, of daer de starren blaecken?
 Wat trek verrukt mijn' geest om hoog? mijn voeten raken
 Geene aerde. d'aerde ontzinkt den voeten in 't verschiet.
 De goddelijcke galm van 't heiligh bruiloftsliet
 Ontknoopt den bant, die ziel en lichaem hiel gebonden.
 De ziel, op hemelscheit verflingert, en verflonden,
 Gevoelt geene aerdscheit, en, verkeert in zuivre vlam,
 Zoeckt d'eerste bron, waeruit zy haeren oirsprong nam.
Ad. Mijn lief, waer heene? toef: gy most me niet ontzweeven.
Eva. Ick worde krachtigh na de bron des heils gedreven,
 Die mijnen brant alleen kan koelen. laet me gaen.
Ad. Uw element is hier. uw liefste spreekt u aen.
Eva. Nu kome ick weder tot my zelve, en by mijn zinnen.
Ad. Het voeght de Cherubijns en gloënde Serafinnen
 Zoo hoogh te zweven, daer zy, met gebogen knien
 Op 't aenschijn vallende, de majesteit ontzien
 Te naderen, en haer met wieroockschaelen eeren.
Eva. Geluckigh zijnze, die met engelen verkeerren.

De

HET VIERDE BEDRYF.

De milde bruiloftsdiſch vereerde ons hemelspijs,
 En manne en druif, gegroeit in 't aerdsche paradijs,
 Die al het ander ooft door leckerny verdoven:
 Maer 's engels rede ging al 't bruitsbancket te boven.
 Hy schoof de nevels van het menschelijck gezicht,
 En toonde ons welck een stadt de Godtheit in het licht
 Hier boven boude, daer, de balling uitgesloten,
 De redelijke ziel, den lichame ingegoten,
 Haer burgerrecht verwacht, indienze zonder smet
 Den allerhooghsten eert, naer d'ingestelde wet.
Ad. Die stadt is van den gront tot in den top voltogen.
Eva. Zoo alle leden eens veranderden in oogen
 Van hemelsche adelaers, uit liefde tot dees stadt,
 Noch zagen d'oogen zich aen dit gezicht niet zadt.
Ad. Van welke zijde zou het oogh 't gezicht ontginnen?
Eva. d'Aertsengel most zich op die rede eerst zelf bezinnen.
Ad. Men kan niet bouwen eer de grontslag is geleit.
Eva. 't Gesteente geest den gront een grooter heerlijkheit.
 De jaspis, de safier, smaragden, en berillen,
 Sardonix, sardius, en ametisten willen
 Chalcedon, chrizolyt, noch genen chrizofraes,
 Noch hiacinten, noch den moedigen topaes
 In 't praelen wijcken. elck is moediger in 't proncken.
Ad. De muuren steigren hoogh, en dicht aen een gekloncken
 Uit louter jaspis, net op een vierkante maet.
Eva. De poorten, elck een perle, en elcke schoone straet
 Met klinckklaer gout gevloert, gewilligh doorgang geven
 Aen alle geesten, die hier heene en weder zweven.
Ad. Hier rijft geen tempel, noch gewellest tempelwerck:
 Want d'onbepaeltheit van Godts wezen is de kerck,
 Waerin hy wort gedient van nimmertelbre geesten,
 Die hem aleluia op endelooze feesten
 Toezwaeien, en den lof voortwentelen, zoolang
 De juichende engalgalm beantwoort het gezang.

F 2

Eva.

ADAM IN BALLINGSCHAP.

Eva. Hier rolt geen zonnekloot ten ende van haer baene,
 Noch 't ongeftadigh licht der wisselbaere maene
 Verlicht dees groote stadt, daer 't eeuwigh schijnend licht
 Van 't alvernoegende en verzadende aengezicht
 Den schoonsten dagh verleent, een' dag, waernaer wy menschen,
 (Och of die dagh verscheen) uit al ons harte wenschen.

Ad. Hoe lieflijk ruischtme in 't oor de versche waterval,
 Die uit den hooghsten troon, noch klaerder dan kristal,
 In 't midden door de straet, zoo helder henevloeide,
 En 't hout des levens, dat in 't midden wast, besproeide!
 Wat gaf dees boom al 't jaer, in een gezonder lucht,
 Van d'eene in d'andre maent, een kostelijke vrucht!

Eva. d' Aertsengel onderhiel ons met die bruiloftswijzen,
 En hoopte 't menschedom eens in 's hemels paradijzen
 Te welkomen, op een blijder bruiloftsfeest.

Ad. Terwijlwe hier beneën, van eenen zelve geeft
 Gedreven, onderling elckandere beminnen,
 Laet ons, van daght tot dagh, een' trap ten hemel winnen,
 En steigeren van 't laeghste in 't opperste geluck.

Eva. Gebieme wat u lust. ick reken het geen juck.
 Mijn lusten onder uw geboën van zelf te buigen.

Ad. Laet onze afzetzels jaer op jaer ons trou getuigen.
 De liefde wort door liefde ontvonckt en opgeweckt.
 Gy ziet hoe minzaam duif en doffer treckebeckt.

De zwaen bekoort de zwaen, die bruizende aenkomt zwemmen.
 De stercke leeu laet zich van zijn leeuwinne temmen.

Het veil omhelst den olm. men ent de plant op plant.
 Een trek van liefde zet het al naer zijne hant.

Wat leven voelt wil zich met eene weêrga mengen.
 Natuur scheidt lust in haers gelijcken voort te brengen,

d' Aenstaende weerelt wort uit uwen schoot verwacht.
 Gy zult, als moeder van het menschelijck geslacht,

Aertvaders, koningen, wetgevers, helden baeren,
 Heldinnen, dochters en schoondochters eerlijck paeren

Met

HET VIERDE BEDRYF.

Met uwe neven. 'k zie uw' naem alree ge-eert,
 Waer gy de ledigheit der aerde alom stoffeert
 Met zoo veel zielen, als de velden bloemen draegen.
 Aylaet, op zulck een hoop, mijn' wensch uw ziel behaegen.

Eva. Zoo lang het aerdtrijck in den arm des hemels hangt,
 En d'aerde, zijne bruit, haer vruchtbaerheit ontfangt
 Van zulck een' bruidegom, die haer met duizent oogen
 Van starren aenlonckt, en bestraelt uit 's hemels boogen,
 Zoo lang zal mijne min met d'uwe gaen gepaert,
 En elcke dienst en kus blijft my een' weêrkus waert.

Ad. Het zy met uw verlof, dat ick in deze streecke,
 Aen d'eene zijde, een poos met Godt den schepper spreecke,
 En in mijne eenzaamheit bedanck' voor uw genot.
 Verschoonme een' oogenblick. *Eva.* mijn liefste, ga met Godt.

Belial. Eva.

Geluck, ô bruit, aenstaende moeder
 Der eeuwen: heil in d'echte slaet.
 De hemel zy en blijve uw hoeder,
 De bruidegom uw toeverlaet.
 De roos en leli luicken onder
 Uw voeten schooner op. ô bloem
 Der schoonste bloemen, weereltswonder
 Van alle schoonheên, die haer' roem
 En vlag voor uwe schoonheit strijcken,
 Noch schooner moetge namaels prijcken.
Eva. Wat stem genaectme uit dichte bladeren
 En schaduwē? wie komtme hier
 Met zulck een' gloet van liefde naderen?
 Zoo gy een geest zijt, of een dier,
 Ontmom, vertoon u. laetme kennen
 Wie my dus minnelijck begroet.
 Het zy gy zweeft op lucht en pennen,
 Of d'aerde treet met uwen voet;

F 3.

Ont-

ADAM IN BALLINGSCHAP.

Ontwolck u, dat de zon hier doorschijn.
 Of zijtge mensch, koom vry te voorschijn.
Be. Ick ben een schepsel, schoone jonge
 Genootschapt van uw' bruidegom,
 Begaeft met eene menschetonge
 En spraecke. alle anderen staen stom,
 Misdeelt van uwe heldre reden.
 'k Beken mijn kleenheit onder u.
 Al zitge hooger, ick beneden
 Aen uwe voeten, blijf niet schu:
 Misgun geen' slange u heil te wenschen.
 'k Bemin den ommegang der menschen.
 Zoo nestlen minzaeme oyevaeren
 Rondom u., in geboomte en lucht.
 De dolfijn steeckt uit zoute baeren
 Het hoofd, door een verborge zucht
 En heimelijcken treck gedreven
 Naer menschen, en het vrouwebeelt.
 Gy ziet dees vogels om u zweven,
 En hoe de dolfijn d'oeverstreekt
 En strijckt met zijnen staert, en vinnen,
 Uit liefde om 's menschen hart te winnen.
 Het zou den wilde cenhoren lusten
 In uwen zuivren maeghdeschoot,
 Noch van geen hant gerept, te rusten,
 Gaeft gy uw aenschijn voor hem bloot.
 Die snelvoet geeft zich niet gevangen
 Danaen een maeght, en smilt en schreit,
 Alshy u ziet, van groot verlangen,
 Om zulck een schoone, hem ontzeit,
 Zoo prickelt min zijn maegheddriften.
 Zijn hooren kan venynen schiften.
Eva. Waer toe de dieren dus geprezen?
Be. Op datge niet, dus byster schuw,

HET VIERDE BEDRYF.

Van menscbemidders, hoeft te vreezen.
 Ick zoecke geen genot by u,
 Maer loutre gunst. gy zijt het waerdigh,
 Gezegende overschoone bruit.
 Mijn maght is kleen, mijn hart dienstvaerdigh
 Voor u ten beste. ick noode u uit
 Op dezen boom, waerin de prijs leit
 Van alle wetenschap en wijsheit.
Eva. Zwijgh stil, en wacht u my te nooden
 Op ooft, dat wetenschap belooft.
 Dees appel wert mijn mont verboden,
 Dies noodtme op geen' yerboden ooft.
 De Godtheit sprack: gy mooght wel eeten
 Van alle boomen in den hof:
 Maer schuw de kennisvrucht vermeeten
 Te plucken. schuw dees misdaet, of
 Gy zult de doot onfaelbaer sterven,
 En u en al uw zaet bederven.
Be. Is 't waer? zou Godt, zoo hoogh gezeten,
 Almaghtigh, goet, oneindigh wijs,
 Wel sprecken: gy zult geensins eeten
 Al wat'er groeit in 't paradijs?
Eva. Wy plucken allerhande vruchten,
 En eetenze oock: maer Godt geboodt
 Dien boom in 't middenperck te vlughten,
 Gelijk de pest, en baere doot.
 Wat zoume lusten uit te spatten,
 De doot met hant en tant te vatten!
Be. O simple duif, dees wet is strijdigh
 Met recht en reden. geef gehoor.
 Hoe, toont de Godtheit zich zoo nijdigh?
 Ick bidde, ô simple, keer uw oor
 Zoo schuw niet af van nutte raeden,
 En dezen eedlen fenixboom.

ADAM IN BALLINGSCHAP.

De wijsheit schuilt in deze bladen.
 Men moet een jonge vrou den toom
 Niet korten. laetze weeligh weiden.
 Haer lust en Godt zijn niet gescheiden.
 Deze appels kennen geen venijnen.
 Zy smiltten lieflijck op de tong,
 Verheugen 't hart, als hemelwijnen.
 Zy houden 't menschdom eeuwich jong:
 En 't is nu bruiloft, daer Godts reien,
 Uit lust om u te prijck te zien,
 In uwe schoonheit zich vermeien.
 Wat wellust zou men u verbiên!
 Wat zou men u zoo naeu bestippen!
 Dit ooft verliest op uwe lippen.

Eva. Men magh zich aen geen quaet vergaepen.
 't Verboon te smaecten is een smet.

Be. De schepper heeft niet quaets geschapen.
 Hoe zijtge alree zoo naeu gezet?
 Dit 's bygeloof. waer wil dit heenen!
 Geen spijs noch dranck besmetten 't lijf,
 En minst de ziel. hou op van steenen.
 Pluck stout, en nuttigh uw gerijf.

Eva. Ay zeghme eerst, die my dus durft nooden,
 Waerom is my dien boom verboden?
 Waerom is aen dees vrucht te smaecten
 De doot gehecht? waerom verbiet
 De hovenier haer aen te raecken,
 Op lijf- en ziel straf, schuilt'er niet
 Venijnighs, onder schoone verven?

Be. Ay simple duif, betrou mijn woort
 Ick zweer het u, gy zult niet sterven.
 Gebruick wat ooghen mont bekoort:
 En wiltge u op mijn' eedt betrouwen,
 'k Zal d'oirzaeck van 't verbodt ontvouwen.

Eva.

HET VIERDE BEDRYF.

Eva. Het zoume lusten dit te hooren.
 Ontvoume Godts geheimenis.

Be. Verkeerden al dees blaen in ooren
 Zy moghten 't melden: want het is
 Verboden Godts geheim te melden.
 'k Zal 't evenwel, op mijn gevaer,
 Al zoudtme zelf het leven gelden,
 U openbaeren, magh het maer
 By u beruften. schut mijn schade,
 En houme buiten ongenade.
 De nijdigheit wil niet gedoogen
 Dees leckre vrucht uw' mont te biên,
 Op datge niet, uit andere ooghen,
 Met ooghen des verstants zoudt zien,
 Haer zelve in wetenschap gelijcken,
 Veranderen in een Godin,
 En Gode in geene wijsheit wijcken.
 Die rijcke schatten schuilen in
 Deze appels, die ter kennis leiden,
 Om goet en quaet van een te scheiden.
 Dits d'oirzaeck van het streng verbieden.
 Deze appelschel beschaduwet Godt:
 Taft toe, eer 't iemant koom' bespieden.
 Ick schud den boom, om zulck een lot,
 Een Godtheit, in uw' mont te storten.
 Ay zucht niet. staeck dit droefgezucht.
 Wat wiltge uw lust alree verkorten?
 Bespiegel deze hemelvrucht,
 Dien gouden appel, milt van sappen,
 Hy schenckt u hemelsche eigenschappen.

Eva. Och eedle boom, hoe durf ick waegen
 Uw ooft te plucken! eedle boom,
 Gezalight door het appeldraegen,
 Hoe klopt mijn hart, uit schrick, en schroom!

G

Oblo-

ADAM IN BALLINGSCHAP.

O blozende appel, 'k zie u schieten
Een' strael van gout, en levend root.
Die zonder smet u moght genieten!

'k Genaecke u bevend. zou de doot,
Een worm zich in dien boezem bergen?
Hou op, hou op mijn lust te tergen.

Waerom mijn lust van ooft onthouden?
Wat schaet een beet? onnoosle ichult,
Een snoeplust wort licht quijtgeschouden.

Ick pluck. gedoogh het met gedult,
O schepper, zoo 'k mijn hant bederve.
De halve misdaet is begaen.

O bloztheit! ô schoone verve!
Be. Nu schoone, zet den mont hier aen.
Ay proefeens. staetge noch verlegen?

Nu eet, dat u de hemel zegen.
Uw bruijom komt hier aengetreden,
En schijnt in zijnen geest verruckt.

Wort hy op dit bancket gebeden,
Dien rooden appel, versch gepluckt;
Hoe kan zijn mont de bruit ontzeggen

Dees vrucht te proeven op haer woort?
Ick helpe uw rede zoo beleggen,
Dat, schoon het ooft hem niet bekoort,

Hy zal, om niet uw gunst te grieven,
U innevolgen, en believen.

Adam. Eva.

Hoe wel bekomt het my, gerust in eenzaamheit
En opgetogen, met de hooghste majesteit
Te sprecken mont aen mont, en een genadeteken
Van haeren uitstrael op het voorhoofd, onder 't sprecken,
'Ontfangen, dat mijn ziel, in eenen andren staet
Herschapen, uitroept: heer, hou op: ick ben verzaet.

Van

HET VIERDE BEDRYF.

Van uwe goetheit, al te maghtigh, en mildaedigh,
En uitgestort! hou op, en zijt uw' knecht genaedigh.
Nu keere ick weder naer mijn bruit, mijn halve ziel.
Waer maghze steecken? wat bespieglinge onderhiel
Haer midlerwijl? ick zieze in schaduwe gezeten
By dien verboden boom. wat 's dit? wie broght haer eeten?
Dit voorspooock spelt niet goets. ick zie my doof, en stom.

Eva. Genaeck, mijn liefste. hoe? is nu de bruidegom
Afkeerigh van zijn bruit? ick wacht u met verlangen.

Ad. Hoe staet het hier? hoe dus? wat lust heeft u bevangen?
Mijn lief, wie noodighde u ter feest op deze wijs?

Eva. Godts appelboom verleent my schaduwen en spijs.

Ad. Wat spijs? een spijs zoo hoogh van Godt geboôn te schuwen?

Eva. En hierom luste 't my te min daer van te gruwen.

't Verbodt ontstack de lust. mijn bruidegom, mijn troost,
Bezie dien appel eens. ay zie hoe schoon hy blooft.

Indien de schel het oogh uitwendigh kan vermaecken,
Gedenck hoe liefelijck het binnenste moet smaecken.

Ad. Och smaeck! een koude koorts rijdt over al mijn leên.

Mijn haer rijft overendt. och lief, waer wil dit heen!
Wat wort mijn hart beklemt! dat Godt dien appel schende,

Den boom uit d'aerde rucke. ô jammer, ô elende!
Is dit alree de vrucht, de vreught van 't bruiloftsbedt?

Ontheilichtge zoo snoot des allerhooghsten wet?

Eva. Nu bruijom, zijt gerust. 'k versta wel wat de wet zeit,

En beter dan gy meent. wat steurt uw naeugezetheit
Zich onreen appelbeet? dit 's louter bygeloof.

Ad. Helaes, wat hoor ick nu! och waer ick stom, en doof,
En blint: ontbrack het my aen oogen, en aen ooren,

Zoo zoude ick in dien staet, 't is droef, u zien noch hooren.

Eva. Niet hooger, bruidegom. hier is geen quaet begaen.

Ontfang mijne eerste gave, en tast dien appel aen.
Geloof en volgh uw bruit, en proef, en na het smaecken
Zoo oordeel met verstant en kennisse van zaecken.

G 2

Ad.

Ad. Zoude ick, u volgende, den oppersten versmaên?
De hemel hoede my voor zulck een stout bestaen.
Men kan niet straffeloos dees hofwet overtreden.
Eva. Wat hofwet? deze wet is strijdigh tegens reden.
Ad. Godts reden overtreft al 't menschelijck vernuft.
Eva. Een die rechtschapien is wort niet zoo licht verbluft
Van ydle vreeze. ick smaeck wat kennis in dees spijs leit.
Ad. Godt vreezen is 't begin van kennisse en van wijsheit.
Wie hem gehoorzaemt, en zich onder zijne wet
Gewilligh buight, is vry van zulck een lastersmet.
Ick mercke alreede hoe zich d'engelen dit belgen.
Eva. 'k Geloof een engel schudde een appel van dees telgen.
Ick ving dit boombancket in 't vallen met mijn hant,
Niet als een' gruwel, maer een heilgenadepant.
Wat laetge traenen langs uw kaecken nedervloeien?
Wilt gy de lust van uw beluste bruit besnoeien,
Haer nors bejegenen met eenen wederzin?
Dat's zeker noch te vroegh, dat brengt geen vrientschap in,
Dat hebtge oock niet beloof, toen gy my eerst aenschoude,
De huwlijxgodt mijn hant in d'uwe vlocht en troude,
En 't huwlijck zegende. ben ick uw vleesch en been,
Zoo draegh u, als een man, en laet ons lotgemeen
Te gader leven. 'k noode u op Godts eige gaven.
Zoo zal u kennis trots tot aen de starren draven:
Zoo wortge in wetenschap en wijsheit Godt gelijk.
Gebruick uw vryen wil, en toon my d'eerste blijck
Van liefde, in 't volgen van mijn allereerste bede.
Zy lijdt geen weigeren. gevolghzaemheit baert vrede.
Ad. O welck een strijt? wat 's dit een wightigh hooftgeschil?
In wetenschap Godt zelf gelijcken, eigen wil
Te volgen, zonder op het oostverbodt te letten:
Of onder Godt staen, en het juck van zijne wetten
Te draegen, als een slaef, uit vreeze voor de straf?
Eva. Wat sammeltge? gebruick wat ons de hemel gaf,

Uw

Uw' vryen wil, en 't goet, u heden aengeboden.
De Godtheit heerscht om hoog: hier heerschen aertsche Goden.
Ad. O welck een strijt! hier staet het vrouwebeelt; daer Godt.
Hier vleitme haere bê: daer dreightme een streng verbodt.
Zal ick de liefde en gunst van mijne vrouwe ontbeeren,
Of d'opperste genade in ongena verkeeren?
Een onweêt barnt'er in mijn' geest. wat baert de keur
In zulck een onderscheit al angst! wat stelle ick veur,
De vrientschap van mijn vrouwe, of 's hemels gunst te derven?
Durf ick in my het beelt, dat Godt gelijckt, misverven,
Mijn ziel ontluisteren, om zulck een snoot genot?
Neen, neen, van mijne vrou gescheiden, rustigh Godt,
Den oirsprong van mijn heil omhelst en aengehangen.
'k Heb van zijn milde hant alree te veel ontfangen,
En wachte oneindigh meer uit zijnen vollen schoot.
Ick kies het leven voor de baerelijcke doot.
Mevrou, wat verghtge my! ick laetme niet misleiden.
'k Getroostme niet van Godt, maer eer van u te scheiden:
Indien ick een van bey moet kiezen. dit sta vast.
Eva. Zoo breektge alree den bant des huwlijx, zonder last,
Ja tegens 's hemels wil, en durft het huwlijck schennen,
Om eenen appelbeet, en geeft uw' aert te kennen,
Dien trouwelozen aert, gelijk een jonge wulp.
Nu Adam, dat gaet wel. ga heen: gy hoeft geen hulp
Noch vrouwetroost: gy kunt genoegh met dieren leven,
En kentze, hoeft voor hoeft, en kuntze naemen geven.
Gy keert u aen geen vrou, en achtze uw vleesch en been
Niet langer: want uw hart verkeert in ys en steen.
Welaen, ick ben 't getroost, maer komtge uw vrouw te zoeken,
En vintze niet: dan mooght gy huilen, schreien, vloecken,
Maer 'k zweere 't zal u niet gebeuren haer te zien,
Noch Eva acht u waert voortaan den mont te biên,
Ick neem den hof, en al de dieren tot getuigen
Van uwen wrevlen aert, de wreetste leeuwen buigen

G 3

Zick

Zich onder hun leeuw. de tiger brant van min,
 En ziet niet lievers dan zijn lieve tigerin
 Naer d'oogen en den mont. zy drincken uit eene ader,
 En eeten eene spijs, en wandelen te gader:
 Maer Adam acht zijn bruit, zijn jonge weërge, niet.
 Leef lang. gedenck dat gy uw vrou nu 't leste ziet.

Ad. Och och, waer gaetze heene? och, woutge een luttel beiden!
 Mijn liefste, hou noch stant. *Eva.* wy zijn alree gescheiden.
 Wat houdtge my? laet los. zoo leeftge vranck en vry.
 Bemin eene andre, die gy meer bemint dan my.
 Gy quaemt al slaepende aen een bedtgenoot, en vrouwe,
 En naemtze zonder liefde, en scheid nu zonder rouwe.
 Wie zonder min vergaert, kan scheiden zonder smart.
 Een andre ribbe legt u nader aen het hart.
 Dat d'opperste u een vrou, naer uwen zin, bootseere.
 Gebeurt dit, als ick 't wensch, beminze, en houze in eere:
 Beliefze meer dan my: of zoo u dat bezwaert,
 Blijf liever eenzaam, als voor heene, en ongepaert:
 Zoo zultge een vrouwenhart niet quetsen, en bedroeven.

Ad. Och zwijg, mijn liefste, zwijg. gy nijpt mijn hart met schroeven.
 Hoe kan ick Gode en u behaegen in dees zaeck!
 De hooghste wijsheit vint in troubreuck geen en smaeck.
 Zy voeghde ons t'zaemen. laet ons dan te zaemen leven.
 O vader, kuntge uw' zoon een struickeling vergeven,
 Dat ick een' oogenblik mijn wederga behaegh,
 Zoo zie dit over. dit's een overgaende vlaegh.
 Men moet een zwacke zacht en minnelijck bejegenen,
 Met alle eerbiedigheit. gy kunt den appel zegenen,
 En scheiden het vergift, gesproten van 't verbodt.
 Nu geef den appel hier, zoo deelen wy een lot.

Eva. Zoo leert men goet en quaet met kennisse onderscheien.
 Wel waerom schudtge 't hooft? *Ad.* ick hoorde bruijlofts reien
 Een klagt aenheffen, die den bruijloftsgalm verdooft.
Eva. Mijn lief, hoe zietge dus bestorven om uw hooft?

Scheep

Scheep moet, mijn lief: gy hoeft te schricken noch te schroomen.
 Ick hebbe alleen dien last op mijne ziel genomen.

REY VAN WACHTENGELEN.

I. ZANG.

Helaes, wat baet een englewacht,
 Zoo't alziende oogh van boven
 Den mensch niet gallaet naer zijn maght!
 Hoe leght de stamheer van 't geslacht
 Met al zijn zaet verschoven,
 En in der eeuwigheit berooft
 Van zulck een heilkroon, hem beloof!
 O feelt van weinige uren!
 De hemel zelf gevoelt dien krack.
 De staet van dees natuuren
 Hadde eeuwig kunnen duuren:
 Maer och zy droegen zich te zwack
 In Gode te behaegen.
 O tijt van bitter klaegen!

I. TEGENZANG.

Had Adam zich aen 't Engelsdom
 Gespiegelt, dat hoovaerdigh,
 Terwijl't in volle weelde zwom,
 Noch hooger dan zijn staetpeil klom,
 En, wrytende en quaetaerdigh,
 Den milden leenheer trotien wou,
 Hy leefde vry van naberou,
 Ten zy nu Godts genade
 De hant reicke aen 't gevallen paer,
 Dat, by de slang te raede,
 Aen 't omzien quam te spade;
 Wie ruckt het uit zijn jammer, daer
 Het leght in schande en schennis!
 Hoe dier staet lust naer kennis!

II. ZANG.

Men magh nochtans naer kennis staen.
 Wy hemelgeesten dringen
 Uit kenniszucht al hooger aen,
 En volgen Godts verborge baen,
 In ons bespiegelingen:
 Want in den ronden spiegelkloot
 Der Godtheit leght de weerelt bloot,
 Wil d'opperste openbaeren
 Aenstaende zaecten, in dien schijn
 Als ofze alreede waren
 In wezen, voor het baeren;
 Kon Adam dan een helsch venijn
 Uit zucht ter kennis trecken?
 Dit staet u naeckt t'ontdecken.

II. TEGENZANG.

De Godtheit kent zich zelve, en eerst.
 De kennis is dan heerlijk,
 En van de schultvleck allerveerst.
 De Godtheit, die het al beheerst,
 Zal niemant hierom deerlijk.
 Van zijn gena verslooten: want
 Hy heeft den kennisboom geplant;
 Maer dieze uit trotsheit zoeken
 Door middelen, van hem verboon,
 Dat zijn verkeerde kloecken.
 Hoort Adam nu vast vloecken.
 Nu spant vorst Lucifer de kroon,
 Och Adam, hooge ceder,
 Hoe ploftge dus ter neder!

HET VYFDE BEDRYF.

Lucifer. Asmodé.

Zoo vang de rouklaght aen. geen zang heeft zulck een aert.
As. Hoe wacker heeft dees wacht zijn hofwacht nu bewaert!
Lu. Het gaet naer onzen wensch. wy zijn dien hoeck te boven.
 O Asmodé, het rijck des afgronts wil u loven,

En

En innehaelen, op de ſchorre nachtklaeroen.
 Onshof wort met tapijt van ſpinragh, en feefstoen
 Van dorre blaen bekleet, om 't zegefefst te houwen.
 Wy kroonen u ten vorft der oofterſche landouwen.
 Gy ſteurde 't eerſte feefst der levenden, en zult,
 Ten Godt der bruiloften van 't oofsten ingehult,
 Gemaghticht worden, 's nachts het bruiloftsbed t'ontſteecken
 Met geile vlammen, en des bruigoms hals te breecken,
 Daer hy gewonden leght in d'armen van zijn bruit.

Af. Dat's meer dan ick verdiende. op uwen zegen ſluit
 My d'yfre kroon om 't hooft. zy roefte, uw' naem ter eere.
Lu. Waer ſteekt dees jonge bruit, met haeren nieuwen heere?
Af. Zy dropen achter af, van ſchaemte en ſchrick gepraemt,
 En floopen in een hol, miſtrooſtigh en beſchaemt,
 Om hunne naecktheit: want nu zienze eerſt uit hunne oogen,
 Of andere oogen, loos beguighelt en bedrogen.
 Zy weven ſchaemroot, om de ſchamelheit t'ontgaen
 Van hunne naecktheit, een groen web van vijgeblaen
 Om 't middenlijf: want wy hen by de locken ſleurden
 Door braem, en doornehaegh, en diſtelpunt, en ſcheurden
 De witte zijde van hunne eerſte onnozelheit.
 Dit zijn de ſlippen, vuil van ſtof, en root beſpreit
 Van ſlijck en ſprengklen bloets. zy jammeren en krijten.
 Men hoortze elckandere de ſchult der miſdaet wijten,
 En vloecken. Eden galmt van jammerlijck miſbaer.
 Miſtrooſtigh Adam krabt zijn aenzicht, ruckt het haer
 Met locken uit zijn hooft, en weckt de hofgeſchallen,
 Uitschreeuwende: waertoe, waer ben ick toe vervallen!
 Ick gaf mijn bruit niet, maer mijn vyandin gehoor.
 Mijn vleefch heeft my verraen. ick volghde een heiloos ſpoor.
 Een vuile ſnoepluſt was de pijl die Eva griefde,
 En my al teffens. och, dit komt van vrouweliefde.
 Ick ben van mijne ribbe en eigen vleefch verraen.
 De vrouweliefde komt my al te dier te ſtaen.

Ick

Ick wou de vlag, in top gezet, uit trots niet ſtrijcken,
 En Gode in wijsheit en in wetenſchap gelijcken.
 De hovaerdy heeft my bedorven, en bekoort.
 Het ſpoock des afgronts klampt my met geweld aen boort.
 Ick voele en voere alree een oorlogh in mijn leden.
 Het vleefch wil anders dan de geelt. verſtant, en reden,
 En wil, getaiſtert van dien onverwachten smack,
 Gevoelen al te ſpade een' vreeſelijcken krack.
 'k Gevoel de jammeren van buiten en van binnen.
 Hoe kan men zulck een ſcha herhaelen en verwinnen!
Lu. Zoo wort mijn wraeck verzaet. nu triomfeert de hel.
 Dat mijn erfvyant zich nu weere, en wetten ſtell',
 Om zulck eene inbreuck van erflaſteren te keeren:
 Wy paſſen langer op geen' hinderdam noch beeren
 Van wetten, en belofte, en vreeſlijck dreigement.
 Natuur leght onder, plat getreden, en geſchent.
 Al 't menſchelijck geſlacht is mijn, en erreſeigen.
 Het paſt niet langer op beloften, noch op dreigen.
 De wil helt over van 't geboden goet tot quaet.
 'k Wil kercken zaeien, en altaeren, hem ten ſmaet.
 Men zal mijn beelden daer met menſchenoffren eeren,
 En gout en wieroock, en by 's afgronts godtheit zweeren,
 Uit ſchrick voor ſtraffe. ick ſchuiſ nu glimpelijck en valſch
 Den oirſprong van het quaet van my op 's vyants hals.
 Laet al de weerelt vry van Adams erven krielen:
 Uit feſtigh eeuwen berght hy pas een hantvol zielen.
 Zoo ſtijge ick, na mijn' val, op eenen hooger trap.
 Zoo veel vermagh de luſt, een montvol appelfap.
 Maer duickenwe eene poos. wy zullen met onze ooren
 Den grooten ommezwaei van 't eeuwich treurſpel hooren,
 Uit Adams eigen mont. nu loopt de treurrol af.
 Hy komt tot kennis van zijn miſdaet door de ſtraf,
 Die d'overtreders op den hiel treet. hy loopt herwaert,
 Beſtorven om het hooft, en dootſch, dan weder derwaert.

H

De

De beeldevormer zagh 't wanschepfel aen, en riep:
Helaes, nurout het my dat ick oit menschen schiep.

Adam. Eva.

O Duistere spelonck, ick docht in uwe naerheit
Mijn smet, en naeckte schaemte en schande, voor de klaerheit
Des hemels, en den glans van 't aldoordringend licht,
Te decken, maer vergeefs. geen hol, geen bosch is dicht.
Ick wort verraden van het wroegende geweten,
Dat overtuight me. een worm, te diep in 't hart gezeten,
Het overtuigen van 't beschuldighde gemoedt,
Doorknaeght mijn ingewant. waer zet ick mijnen voet,
Om rust te vinden voor het barnen van mijn zinnen?
Och welck een onrust kraeck en knerst geduurigh binnen
In mijnen boezem! hoor, hoe giert het heene en weër,
Getrocken van 't gewicht der misdaet, keer om keer.
Hoe is mijn staet verkeert! ick dwael, gelijk de blinden,
En zoecke d'oude rust, en kanze nergens vinden.
Zy vlucht gestadigh voor en voor, en wil niet staen.
Wat grijp ick naer de lucht? hier is geen vatten aen.
Waer blijven d'engelen, de blijde feestgenooden,
De wachters van den hof? helaes, zy zijn gevloten.
Nu zwijght de bruiloftsgalm. de voglezang zit slom.
Geen reien juichen meer voor bruit en bruidegom.
De hemelsche bazuin houdt op het feest te groeten.
De hellsche horen houdt nu aen met vreeslijck toeten.
Eva. Wat komt u over? zijt gy zinneloos, of dwaes?
Ad. Ick zie de spoockery, en hoor het nachtgeraes
Rondom my heene. zie de razeryen klimmen
Van onder op, en hoeze ons dreigen, en begrimmen.
De nevel, die 't gezicht benevelde, verdwijnt.
Nu zienwe een' ommegang van spoock, dat ons verschijnt.
Ick kan de rampen en het leet, by u gebrouwen,
Niet overzien, veel min op eene ry ontvouwen.

Eva.

Eva. Zoo schuiftge uw eige schult alleen op mijnen hals.

Ad. O oirzaeck van mijn' val, en zoo veel ongevals,
Hier uit te spruiten! och dit komt van echtgenooten!
Op zulck een voorwaerde is ons huwlijck niet gesloten.

Eva. Met wat beding heeft dan uw hant mijn hant getrouwt?

Ad. Dat gy mijn noothulp trouw uw' man hanthaven zoudt.

Eva. Het voegt den man zijn vrou godt vruchtigh voor te treden.

Ad. Laet dees gevloecte boom getuigen wie eerst Eden
Durf schenden, en zich aen 't verboden ooft vertaft.

Eva. De zwacke vrouwekunne is van een lust verrast:

Ad. En uw vervloecte lust my bitter opgebroken.

Eva. Het voeght een manshoofd zich te houden onbesproken,
En stant te houden, zoo het vrouwebeelt bezwijckt.

Ad. Gy smet my overstach. *Eva.* rechtschape vroomheit wijckt

Om smeecken, noch gevley, noch dreigen van een vrouwe.

Schep moedt: ick blijve uw troost, in 't nijpen van den rouwe,

Gelijk voorheene in weelde en 't opperste geluck,

En zal u nimmermeer bezwijcken in den druck.

Ad. Het is vergeefs getroost, dees schade al 't onherhaelbaer.

Eva. Wat raet? de schepper schiep ons beide niet onfaelbaer,
Maer faelbaer, en van een bouvallige natuur.

Ad. Dus sleept de wellust van een' oogenblick, eene uur

Een lange keten na van rampen en verdrieten.

Het lustme langer niet het leven te genieten.

'k Verbeeldme, waer ick ga en sta, een bange doot.

Zy grimtme lelijck aen. och open uwen schoot:

Ontfangme, o aerde: want de lust is my benomen.

Ontfangme wederom. ick ben van u gekomen.

Dit lichaem komt u toe. de ziel verhuize, en zoeck'

Een heimelijck verblijf, daer een verdiende vloeck

Haer heenevoere: want zy heeft des hooghsten zegen

Misbruickt. wat toeft de doot! het leven is me tegen,

De naere duisternis veel liever dan de dagh.

Mijn schande leght te naeckt. zoo 't my gebeuren magh

H 2

Te

Te sterven; keer het niet. laet u mijn doot behaegen.
 Geen reden port u op het tijdigh lijck te klaegen:
 Want tijdigh sterft hy, die niet meer te hoopen heeft,
 Al is mijn leven kort, 'k heb noch te lang geleeft,
 Na zulck een heilverlies, en kan niet meer verliezen.
 Wat slaghe van sterven staet my 't reetste nu te kiezen?
 Van eenen hoogen bergh affspringen zonder schroom,
 Of plompen in d'Eufrat, en dryven met den stroom
 En maelstroom recht in zee, ten aze voor de vissen?
 Ay vrou, wat houdtge uw' man? gy moghtme nutter missen
 Dan houden: want de zon, die 't hooft haest onderhaelt,
 En naer de westkim spoet, is lang voor my gedaelt.
 Mijne oogen schuwen 't licht. ontlame. ick overleefde
 Het zegenrijcke lot, my toegeleght, en streefde,
 Van hoovaerdy vervoert, te weeligh en te steil,
 En boven 't menschelijcke eens vastgestelde peil:
 Zoo most ick billijck in 's doots afgront nederstorten.
Eva. Waer toe vervaltge? wiltge u zelven 't leven korten,
 En my, een droeve weeu, verlaeten? ben ick niet
 Uw eigen vleesch en been? *Ad.* ja 't vleesch, dat my verriet,
 Verleide. o valsche tong, met slangegift bestreecken!
Eva. De slang verleide my, door haere looze treken.
Ad. Gy zijt de looze slang, die my den dootsteek gaest.
Eva. Waer blijft uw hoogh vernuft, dat naer de starren draeft?
 Waer is het helder licht van uw verlichte reden?
 Indien mijn traenen, en ootmoedige gebeden
 U niet bewegen, zoo vergunme, op mijn geklagh,
 Dat ick aen uwe zijde, en teffens sterven magh:
 Want 't lustme zonder uw gencotschap niet te leven.
 'k Ontken geen sins dat ick dit misdrijf heb gesteven,
 Mijn snoeplust u vervoerde in dezen droeven staet.
 Zoo laet ons t'zamen dan de schult van zulck een quaet
 Oock boeten. woudtge door de doot schult my behaegen?
 'k Zal haer verdiende straf gewilligh leeren draegen.

Daer

Daer is mijn hant. ick ben de doot getrooft. vaer voort.
 Nu suf niet langer. tre my voor. nu sta uw woort,
 Als een rechtschapen man. geen doot zal my vervaeren,
 Te ploffen van een rotse, of in de zoute baren
 Te plompen, hant aen hant. ick troude deze hant.
Ad. Och lieffte, 't is mijn schult. mijn troost, mijn waertste pant,
 Ick wil mijn leven, u ter liefde, noch verlengen.
 Wisch af dees traenen, die de bleecke blaen besprengen
 Van uwe kaecken. zet uw edel hart geruft.
 Schoon hier geen levens lust meer overschiet, noch lust
 My t leven om uw gunst, en aenschijn. mijn getrouwe,
 Gy zult niet, in den schijn van eene weduvrouwe,
 Den eersten bruiloftsdagh beschreien, en alleen,
 En doot sch, en hangends hoofts, op eenen kouden steen
 Gezeten, klaegen dat uw man, van rou verwonnen,
 De handen aen zich zelf mistroostigh heeft geschonnen.
 'k Wil mijn mistroostigheit intoomen, en al stil
 Verwachten 't uiterste, en wat hierop volgen wil.
Eva. Wat hoore ick daer? een storm begint hier op te steecken,
 De donckre en zwangre lucht onstuimigh uit te breecken.
 De bladers ruischen uit vier hoecken heene en weer.
 De bulderende wint smijt bosch en boomen neer.
 Het aerdtrijck davert, dreunt, en loeit, en huilt van onder.
 Het blixemt blick op blick. op 't weerlicht rolt de donder
 De donderklooten door de wolcken slaghe op slaghe,
 En d'avontschaduw jaeght den ondergaenden daghe.
Ad. Hoe beeft het hart van schrick! hoe sidderen mijn leden,
 Van eene kille koortse en doot schrick hardt bereden!
 Mijn haeren rijzen. al het bloet treckt snel by een.
 d'Alziende rechter, om het gruwzaem overtreen
 Van zijn gewijde wet, te trots getergh tot toren,
 Genaeckt. waer vlughten wy? hy komt, en laet zich hooren,
 Mijn lieffte, vlught met my ten bosch in, daer noit zon
 Haer aldoordringend licht en straelen schieten kon.

H 3

Geen

Geen web van vygeblaën kan onze naecktheit kleeden.
 De hartekenner ziet, van boven tot beneden,
 Van top tot teen, niet heels aen lichaem en aen ziel.
 Hoe kort treet 's hemels straf het misdrijf op den hiel!
 Duick onder, liefste: ick zal u met mijn schaduw decken.
 O lust! ô appelboom! ô schande! ô lastervlecken!
 O bosch, bedeck ons, zoo uw schaduwe iet vermagh!
 Het hoogh gerecht verschijnt. ô droeve bruilofsdagh!

Uriel. Adam. Eva.

O Adam, Adam, hoor. waer looptge u nu versteecken,
 In naere schaduw? meentge in schaduwe uw gebreken
 En smet te schaduwen voor Godts alziende licht?
 Geen diepe nachtspelonck, geen hol, hoe naer en dicht,
 Kan u verbergen, voor d'oneindigheit, gevonden
 In hemel, aerde, en zee, en grondelooze gronden.
 'k Verdaegh u in Godts naem. verschijn verschijn terfont.
 De Vader, die u schiep, en aen zijn wet verbondt,
 Verdaeght u. waerom vluchtge uw' schepper, uwen vader?
Ad. O stem, 'k gehoorzaeme u. vergeefme: ick kome u nader.
 De voorbo van uw komste, in 't godtgeheilicht woudt,
 Het schricklijck onweër, dat uw majesteit ontvout,
 Verbaefde hem, die, naeckt geschapen, zich moet schaemen,
 Uit ootmoet en ontzagh, die 's menschen plicht betaemen.
Uri. Wie openbaerde u toch dees naecktheit, al te naeck?
 Heeft oock uw mont de vrucht der kennisse gesmaeckt?
 Beken de misdaet vry. ontzieze niet te noemen.
 Verschoon uw schult niet: want hier baet nu geen verbloemen.
 O trouwelooze, durftge alleen om 't ooftgenot,
 Op dootstraf u verboën, ontwijden 't hoogh gebodt?
Ad. Het is mijn schult niet, maer de liefelijcke woorden
 Der vrouwe, my van u ter hulp gegunt, bekoorden
 Mijne ooren en het hart; de boomvrucht en haer verf
 Mijne oogen, en den mont, helaes, tot mijn bederf,

Te

Te smaecten: uit de vrouwe is mijn bederf geboren.
Uri. O vrou, ter noothulp van uw wederga gekoren,
 Wat voerde uw zinnen tot dees wederspannigheit?
Eva. Een slang, Godts schepsel, heeft mijn simpel hart verleit,
 Den appel in den mont gesteecken na'et bekooren:
Uri. O hofslang, listigh dier, gevoel nu 's hooghsten toren.
 Gy zult voortaan, gehaet van allerhande vee
 En dieren, op uw' buick voortkruipende, geen vre
 Noch rust gevoelen, en, in uw spelonck gedreven,
 Het gansche leven lang, by aerde, uw voedsel, leven:
 Het hoogh gerechte zal een' onuitbluschbren haet
 Ontsteecken tusschen u, en tusschen 't vrouwezaet,
 Dat u het hoofd verplet: hoewel gy, bits in 't wrijten
 En wederstreven, dit durft in de hielen bijten.
 O vrou, die uwen man bedrieghelijck verriet,
 Gy zult geen ende zien van 't naeckende verdriet,
 In draght en baerens noot; en een slavine verstrecken
 Van Adam, uwen heere, en zijnen wil voltrecken:
 En gy, die haere stem gehoor gaeft boven Godt,
 In 't smaecten van de vrucht, en schenden van 't verbodt,
 Zult zweeten onder 't juck des arbeids, vol misnoegen.
 Het aerdtrijck, nu gevloeckt, vergelt den last van 't ploegen
 En zaeien menigwerf met onkruid, stroo, en kaf.
 De doorne en distel stickt het zaet, dat d'acker gaf,
 Tot datge, nat bezweet, verkeert in stof en aerde,
 Begraven in den schoot der moeder, die u baerde.
 Op datge midlerwijl gevoelt in 't aerdtich gequel
 Hoe d'opperste het recht beneën genade stel,
 Zal uwe wederga nakomelingen baeren,
 Godt uw gezontheit en beschaemtheit noch bewaeren,
 En 't lichaem decken met de warme schaepvacht.
 Nu flux ten hove uit: flux gy Cherubijnwacht,
 Godts hoftrouwanten, komt, en past u trou te quijten.
 Verjaeght de ballingen. verjaeght dit paer bandyten

Ten

Ten paradyze uit. gaet bewaect den gouden boom
Van 't leven. houdt gestreng de dertle lust in toom,
Met scherpe zwaerden, die van gloet en vlamme blaecken,
Op dat geen ballingen de vrucht des levens smaecken.

Eva. O welck een brant ontsteekt het gansche paradijs,
En weit de boomen af! nu zwijght de bruiloftswijs.
Nu schricken teffens al de vogels en de dieren.

Zoo past het u en my de bruiloftsfeest te vieren
Met deze fackelen. och lief, waer heen? waer heen?

Adam. Het is geen draelens tijt. de geest, die ons verscheen,
Schijnt geen Uriel, maer Godt zelf, wiens wet wy braecken,
Om boven 's menschen peil te steigren in de daecken
Des hemels, boven Godt, in wijsheit, en in maght.

Een reuckeloos bestaen heeft ons ten val gebraght.

Helaes, wie onderstut mijn twijfelende slappen?

Mijn weërgade, onderstutme in droeve ballingschappen.

De beenen lidden. het is hoogh tijt te vliën.

Wy scheiden, zonder hoop van immer u te zien,

O lusthof paradijs! o schoot van ons geboorte!

Wat baet het ommezien! ons wort geboën dees poorte

Te ruimen, om een dorre en dorstige landou

Te zoeken, in elende. o knaegend naberou,

O zweetende arbeit, o endelooze elenden!

Geleitme, volghtme na, met heele kommerbenden.

Hier heeft de zomer uit. de winter klamptme aen boort.

Godts slagh zwaert volght ons op de hielen. spoenwe voort.

U I T.

J. v. VONDELS

N O A H,

Of ondergang der

EERSTE WEEREELT.

Treurspel.

Tantæne animis cœlestibus iræ!

AMSTERDAM:

Voor de weduwe van *Abraham de Wees*, op den Middeldam,
in 't Nieuwe Testament. 1667.

